

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Första Kammaren. N:o 31.

Lördagen den 27 April.

Kammaren sammanträdde klockan 10 f. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 25 och protokollet för den 20 i denna månad.

Föredrogs, jemlikt Kammarens den 24 i denna månad fattade beslut, Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af Utskottets utlåtande N:o 1, angående förändrad reglering af skjutsväsendet.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*

Herr Montgomery Cederhielm erhöll ordet och yttrade: Då detta betänkande förra gången föredrogs i Kammaren, skedde föredragningen på det sätt, att man började med § 22, hvar efter, sedan den hade afgjorts, man öfvergick till den första och de följande; och som detta föredragningsätt då befans lämpligt, hemställer jag, att Kammaren måtte besluta att tillvägagå på samma sätt äfven nu.

Till denna hemställan lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt bifall.

I följd häraf förekom nu:

Utskottets i utlåtandet N:o 1 framlagda förslag till stadga angående skjutsväsendet.

§ 22.

Herr von Ehrenheim: Sedan denna fråga förra gången föredrogs i Kammaren, har den kommit i en väsentligt olika ställning,

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

derigenom att Andra Kammaren har bifallit Utskottets betänkande. Det yrkande, som jag då tillät mig att framställa, eller att statsverket skulle öfvertaga fyra femtedelar af entreprenadbidraget och skjutslagen fortfarande utgöra en femtedel, är således icke längre lämpligt. Lika litet skulle det med framgång, det vill säga med utsigt att i saken kunna uträtta något, kunna framställas ett yrkande om en annan fördelning mellan skjutslagen och staten eller i allmänhet om ett vidsträcktare bidrag till hjälp för de mest betungade: en utväg, som vore önskvärd, men väl nu är omöjlig, då Riksdagen redan under sju hufvudtiteln bestämt det bidrag, som för nästa år för sådant ändamål skall utgå. Det finnes sålunda, efter min uppfattning, icke något annat val än att antingen afslå betänkandet eller antaga de grunder, hvarpå betänkandet hvilar; det vill säga en fördelning mellan statsverket och länen af entreprenadbidragen. Till den senare utvägen kan jag för min del icke bidraga. Det fordras nemligen ovilkorligen för en sådan utväg att kunna öfvertyga sig derom, att skjutsskyldigheten är ett länets åliggande, en länets angelägenhet. Så har den uppfattats af några talare och till stöd därför har anförts, att de, som resa med skjuts, mest bo i det län, inom hvilket de begagna skjuts. Jag lemnar derhän, huru man i allmänhet skulle bära sig åt vid reglering af statsangelägenheter, om man fäste sig vid det större eller mindre intresse, de särskilda afdelningarna inom staten kunde hafva dervid, men här vill jag särskildt erinra derom, att ett stort antal af dem, som resa inom länet och bo der, äro statens embetsmän, hvilkas fortskaffande väl är ett statsintresse. Det är vidare icke mängden af de resande, som bestämmer entreprenadbidragets höjd, utan det ojemna tilloppet af de resande, och det har icke kunnat visas, att icke detta ojemna tillopp väsentligen beror på de långväga resande, hvilkas antal naturligtvis ökas genom jernvägarne.

Andre talare deremot, och deribland tre, hvilka i denna fråga hvar på sitt sätt intagit en framstående ställning, hafva erkänt, att skjutsens öfvertagande bör ske af staten. I första rummet chefen för Civil-departementet, vidare ordföranden i det Utskott, som behandlat frågan, och vidare Herr von Koch, som under en långvarig riksdagsmannabana intresserat sig för denna frågas lösning och icke tillhör dem, som först på senare tider blifvit öfvertygade om vigten af att göra någon ändring.

Då vi i dag njuta den mera ovanliga lyckan att hafva i tryck, hvad som yttrades i den förra öfverläggningen, och följaktligen icke i det afseendet behöfva lita till minnet eller hörseln, så torde det tillåtas mig här få erinra om, hvad till stöd för den åsigten, att staten borde öfvertaga skjutsen, blifvit af dessa tre herrar anfördt. Herr Chefen för Civil-departementet yttrar: »Tendensen i vår lagstiftning i afseende på skjutsen är väl, att det bör blifva ett statens direkta åliggande». Herr Montgomery Cederhielm citerar, hvad Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län särdeles väl uttalat, i det han yttrar: »Konungens Befallningshafvande i Östergötlands län säger nemligen: »Då Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande nu går att

afgifva det genom Eders Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarkollegium infordrade underdåniga yttrande öfver det af särskildt i nåder förordnade komiterade afgifna betänkande angående skjutsväsendets ordnande jemte förslag till ny stadga angående skjutsväsendet, anser sig Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fortfarande, med afseende å frågan om resandes befordrande med skjuts i allmänhet, böra vidhålla sin förut uttalade åsigt om lämpligheten af att, derest skjutsbestyret skall till den vidd, som nu blifvit ifrågasatt, flyttas från jorden och de samhällsmedlemmar, hvilka såsom innehafvare af skjutskyldiga hemman nu äro därför ansvarige, detsamma öfvertages af staten ensam och likasom i de flesta andra Europas länder besörjes genom »postverket»; en mening, som Herr Montgomery Cederhielm förklarar öfverensstämma med sin egen. Herr von Koch yttrar, att man kan i hufvudsak fullkomligen instämma med den talare, som yttrat, »att skjutsen egentligen är ett statens bestyr här i Sverige», och Herr von Koch tillägger, att »om man nu vill gå framåt, men anser, att det icke kan ske på en gång, eller att man icke kan få allt hvad man önskar, nemligen att jordbruket alldeles skiljes från skjutsen och att skillnaden mellan den resandes betalning och den verkliga kostnaden bestrides af staten i den mån det fordras af samhället, så tager man saken såsom engelsmännen, då de säga, om jag icke får hela min rätt, tager jag så mycket jag kan få».

Nu bör jag säga för min del, att om man icke anser det rättvist att pålägga länen en viss undantagsandel i entreprenadbidragen, så är det alldeles orimligt att göra en sådan anordning till en öfvergångsåtgärd. Är det åter rättvist att länen få betala en del, så må också den regleringen, som föreslås i denna syftning, afses att vara beständig. Deremot ligger mycket nära till hands att säga att, då man icke kan göra i det afseendet hvad man helst önskar, eller att låta statsverket öfvertaga det hela, så må man låta de skjutsskyldige behålla en större eller mindre del af hvad som nu åligger dem, och staten öfvertaga resten. Jag skulle icke, om en sådan åtgärd komme till stånd, begära att få qvitto på full liquid, utan mycket gerna nöja mig med att anse den såsom en afbetalning. Deremot, att såsom en öfvergångsåtgärd lägga bördan på alla skattskyldige länsvis och derigenom få in en ny ojemnhet i lagstiftningen, blifver alldeles oantagligt, och på den ståndpunkt jag således står, med den utgång saken fick i Andra Kammaren och med de utvägar, som nu stå till buds för frågans lösning, yrkar jag afslag på paragrafen och tillägger att, om jag vid en annan riksdag deltagar i Kammarens öfverläggningar, skall det vara mig en glädje att medverka till hvad jag anser vara den billiga och rättvisa uppgörelsen af denna fråga.

Herr Montgomery Cederhielm: Den föreliggande frågan har redan blifvit så vidlyftigt diskuterad i Kammaren, att det nu icke kan vara lämpligt att upptaga tiden med upprepande af alla de skäl, som blifvit anförda för och emot Utskottets betänkande. Jag skall därför endast söka i korthet sammanfatta de väsentliga anmärkningar, som under den föregående diskussionen blifvit gjorda mot förslaget,

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

och jag skall söka besvara dem så vidt möjligt utan några omsä-
ningar. Dessa anmärkningar torde kunna sammanfattas under tre
punkter: först den att samfärdseln genom förslagets antagande skulle
försvåras och fördyras, vidare att landstingen fått sig tilldelad en
makt, som ej borde tillkomma dem, och slutligen att genom detta
förslag visserligen en orättvisa afhjelpes, men att en annan orättvisa
i stället pålägges.

Hvad då först beträffar frågan om samfärdselns försvårande, så
ber jag att till en början få förklara ett yttrande, som jag senast
hade och som synes hafva blifvit missförstådt af flere talare. Man
har nemligen uppfattat det, som om jag skulle hafva sagt, att det
har varit med vett och vilja som man gjort allt för att skapa svårigheter
för den resande. Så var dock icke min mening, utan jag yttrade,
såsom äfven af det tryckta protokollet synes, att både komiterade,
Kongl. Maj:t och Utskottet varit af den åsigt, att äfven den resande
borde i någon mån bidraga till att detta onus måtte kunna borttagas,
och detta stämmer ju alldeles öfverens med innehållet i första punk-
ten af Riksdagens underdåniga skrifvelse i detta ämne, då denna
börjar med att såsom allmän princip uppställa, att den resande borde
betala skjutsens fulla värde. Jag erkänner, att jag lätt blifver varm
i denna fråga, och att jag då icke skräder ord; men man må ursäkta
det hos mig, då jag nu i 30 år eller så länge jag varit representant
alltid hyst den åsigten, att detta onus vore en orättvis börda, som
tryckte jordbruket, och i mer än 20 år såsom ledamot af nästan alla
Utskott, som haft med frågan att göra, sträfvat i min mån för vin-
nande af den lösning, som jag anser den enda rätta, nemligen skjuts-
besvärets skiljande från jorden.

Går jag nu in på sjelfva frågan om i hvad mån samfärdseln kan
anses blifva *försvårad* genom de nya stadgandena, så medgifver jag
gera, att hvad i § 9 föreskrifves rörande anskaffningstiden för hästar
kan sägas förorsaka vissa svårigheter i detta afseende. Jag ber dock
att få fästa uppmärksamheten på att, ju mera man gör för att i detta
fall lätta svårigheterna för den resande, dess mera ökar man svårig-
heterna för åstadkommande af entreprenader, och att man således bör
väl betänka sig, innan man åt den ena sidan söker ställa allt så väl
och bekvämt som möjligt, då det ju finnes äfven en annan viktig sida
att beakta. För öfrigt har Utskottets förslag i detta afseende blifvit
så väl försvaradt af Herr von Koch, att jag icke vill vidare uppe-
hålla mig dervid; utan torde väl han, om han finner lämpligt att
under diskussionen återkomma härtill, få tillfälle att ytterligare ut-
veckla sina skäl, hvaraf ganska klart framgår att bestämmelserna i
detta afseende icke äro så drakoniska som man velat låta förstå.
Hvad vidare beträffar de i § 42 förekommande tidsbestämmelserna,
så vill jag påpeka, att dessa öfverensstämma med nuvarande före-
skriffter; och om man ser på motsvarande stadganden i andra länder,
så skall man finna, att förhållandena der icke äro så alldeles olika
mot hos oss. I Preussen åker man på vanliga chausserade vägar en
svensk mil på en timme, på backiga vägar på en timme och sju
minuter; på icke chausserade vägar är för en mil den föreskrifna

tiden en timme och 30 minuter, på backiga sådana vägar en timme och 45 minuter. Detta i Preussen, som dock är känt för sin omsorg om att allt, som hör till statsbestyren, skall vara väl ordnad. I Danmark åker man på icke chausserade vägar en svensk mil på en timme om sommaren och på $1\frac{1}{4}$ timme om vintern. Häraf synes, att äfven i dessa länder, der hästafveln står så mycket högre än hos oss, skiljer sig den föreskrifna tiden icke mycket från vår, vi måste nemligen ihågkomma, att alla våra vägar äro icke-chausserade, och till och med i Preussen medgifves på sådana vägar en timme 45 minuter för milen. Dessa och följande uppgifter äro hemtade från skjutskomiténs betänkande af år 1859 och återfinnas i bilagorna till detta betänkande.

Hvad nu är sagdt gäller det påstådda försvärandet af samfärdseln. Vända vi oss åter till frågan om *fördyrandet* deraf, så tror jag icke det är skäl att nu tala om den saken; det är ju något, hvarom man ännu icke kan döma. Emellertid visa de uppgifter å skjutsens verkliga värde samt den föreslagna skjutslegan som inkommit från landstingen, i allmänhet en mycket moderat lega, omkring 1,60 å 1,80 kronor per mil. Naturligtvis måste afgifterna ställa sig högre i de norra provinserna, som icke äro så tätt befolkade, och torde der kunna gå upp till 2,50 per mil. Jag skall nu sammanställa dessa uppgifter rörande Sverige med förhållandena i några andra länder, äfven under förutsättning att de möjligen skulle komma att höjas något. Ehuru jag icke tror, att man har någon bestämd anledning att frukta detta, skall dock deraf visa sig, att resultatet icke blifver ofördelaktigt för vårt land. Enligt nyssnämnda komitébetänkande är legan i Danmark, då man reser med extra post, 1,80 i egen vagn och 2,16 i förhyrd vagn; i Preussen är legan för egen vagn 2 kronor, i posthållarens vagn 2,69; i Frankrike är legan i egen vagn 1,92, i postmästarens 2,69. Men dertill kommer i Danmark och Frankrike dessutom väg-, bro- och boppenningar, hvilket förhållande komitén endast angifvit, utan att uppgifva till hvilket belopp dessa afgifter uppgå; de äro dock icke så obetydliga. Från dessa afgifter äro deremot vi befriade, då ju äfven vägunderhålningen hos oss bestrides af jordbruket, och det ingenting kostar att fara på våra vägar. Man torde häraf finna, att den omtalade dyrheten icke är så farlig i jemförelse med förhållandena hos våra grannar och i andra länder. För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på, att all skjuts i Sverige är extra post; i de nämnda länderna äro afgifterna mindre för vanlig post; men då vi alltid hafva extra post, eller den dyraste som finnes, är det afgifterna för denna som jemförelsen gäller.

Jag öfvergår nu till den andra punkten, eller frågan om landstingens deltagande i regleringen af skjutsväsendet. Det invändes, att ett sådant deltagande af landstingen skulle vara synnerligen olämpligt, emedan landstingens karakter skulle derigenom väsentligen förändras. Skulle man förmena att denna förändring kunde komma att bestå deruti, att ett öfvervägande antal skjutsskyldige skulle komma in i landstingen, så vill jag blott påpeka, att landstingen redan i denna stund till allra största delen bestå af skjutsskyldige och kunna så-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

ledes i det afseendet icke undergå någon förändring. Men man säger äfven, att landstingen skulle komma att uppfyllas af skjutsentreprenörer och deras medhållare. Jag kan icke föreställa mig något sådant, och jag tror ej heller, att de som något närmare känna till landstingen, kunna hysa någon fruktan för att de skulle komma att agera på detta sätt. Jag har en helt annan uppfattning om landstingens blifvande hållning i detta afseende. Det gifves två tillfällen, der landstingen skulle komma att bestämma något i fråga om skjutsen. Det första är då det gäller bestämmandet af maximilegan. Man kan då visserligen hafva anledning att tro, att landstingen skulle vilja bestämma en rätt hög] lega för att derigenom minska kostnaderna för länets betalande invånare. Men härvid är att ihågkomma, att Kongl. Maj:t i sista hand bestämmer häröfver, deri ligger korrektivet för öfvergrepp i detta afseende. Det andra tillfället är vid godkännande af de gjorda anbuden i fråga om entreprenadbidrag. Hvad denna fråga beträffar, tror jag att landstingen, långt ifrån att gern vilja godkänna ett högt anbud, rätt ofta skola finna sitt intresse i att bidragen sättas lågt. Jag tror, att det ganska lätt kan hända, att, om t. ex. en liten stad kommer med ett anbud, som synes landstinget för högt, så säger landstinget nej, vi betala ej så hög summa, vi gå ej längre än till den eller den lägre summan; eller om vid en gästgivaregård det fordras en alltför hög afgift, skulle det lätt kunna inträffa, att landstinget säger nej, de få skjutsa sjelfva, vi gifva icke hvad här är föreslaget. Det är min tro, att genom dessa frågor kommer att i landstingen framkallas en strid mellan de olika intressen, mellan skjutsningsskyldige, som önska att entreprenad måtte komma till stånd och vilja befordra saken, och landstingsledamöter, som icke vilja hafva för hög afgift på sina debetsedlar. En sådan vevselverkan kommer efter min öfvertygelse att visa sig ganska nyttig och genom den jemkning mellan intressena, som derigenom blir nödvändig, väsentligen bidra till att ett tillfredsställande resultat vinnes. Jag tror således icke att man har någon grundad anledning att frukta för att det skulle ligga i landstingens intresse att höja afgifterna; ett sådant tillvägagående skulle ju kosta dem sjelfva mest, och är väl ingen anledning att tro att de skulle vilja öka sina egna utgifter för att befordra fördelen för några entreprenörer.

Den tredje punkten gäller den af många gjorda anmärkningen, att man genom det föreliggande förslaget visserligen tager bort en gammal orättvisa, men sätter en annan i stället. Denna synpunkt har blifvit mest framhållen af Herr Asplund. Han tycktes icke finna sig riktigt väl i Utskottet, och jag är ledsen öfver det; men då jag sökte efter orsaken, fann jag att det var den, att han befann sig i minoriteten inom Utskottet. Sådant är nog ledsamt; men Herr Asplund är icke ovan att i denna sak befinna sig i minoriteten. Han förer nemligen här icke Jemtlands talan; ty Jemtlands landsting har tvärtom visat sig gilla de föreslagna ändringarna. Hvad detta landsting i frågan yttrat, återfinnes på sid. 54 i betänkanudet och är så kraftigt och kort, att jag ber att få läsa upp det: "Inom Jemtlands län har landstinget förklarar sig i allo instämma i Riksdagens hem-

ställan i ämnet“, och dermed slut. Jemtlands landsting är således helt och hållet för denna sak. Hvad Jemtlands representanter beträffar, hafva vi både i den ena och den andra Kammaren hört, att de flesta äro för förslaget, och så vidt jag icke missminner mig, är Herr Asplund den ende, som är deremot. Man bör således anse, att Herr Asplund i detta afseende för sin egen talan — och det är vackert så. Hvad nu angår missförhållandet med Jemtland, eller att entreprenadafgifterna der synas blifva så höga, så kommer det sig deraf, att komitén lagt till grund för sin beräkning förhållandena år 1875, under hvilket år markegången var ovanligt hög. Detta kunde icke komitén veta; men det kan i alla fall ej vara riktigt att lägga till grund för beräkningarna ett år med alldeles extra ordinära förhållanden. Jag har erhållit uppgifter angående skjutskostnaderna, och deraf visar sig, att dessa kostnader för landsbygden uppgingo år 1874 till 70,861 kronor 50 öre, 1875 till 104,900 kronor 30 öre, 1876 till 58,841 kronor 26 öre och 1877 till 69,994 kronor 70 öre. Taga vi nu medeltalet af dessa fyra siffror, så blifver det 76,149 kronor för landsbygden, och lägga vi dertill för Östersund samma summa, som af komitén upptagits, eller 3,206 kronor, så blifver bidraget för hela Jemtland 79,355 kronor och icke 108,100, såsom det står i betänkan-det. Det är att märka, att detta medeltal är högre än tre af de fyra årssiffrorna jag anför, och det är endast året 1875, som visar högre summa än medeltalet; det är således icke att frukta att denna siffra är alltför låg. Behåller man nu denna siffra och utför den efter komiténs metod, så blifver länets bidrag på bevillningskronan 0,88 i stället för 1,18 som den högre beräkningen enligt komiténs förslag gifver. Söker man åter att kalkylera sig till en siffra, såsom komitén gjort, så blifver resultatet ännu förmånligare, och bidraget på bevillningskronan blir då endast 0,37. Jag medgifver dock, att detta endast är en kalkyl, uppstald i likhet med komiténs. I alla händelser torde man finna, att äfven detta så mycket åberopade förhållande med Jemtland icke är så farligt som det visar sig i det föreliggande förslaget, då man olyckligtvis kommit att lägga till grund derfor ett år med mycket hög markegång.

Man har äfven sagt, och jag tror mig ha hört den föregående talaren yttra något derom, att detta förslag skulle läsa fast frågan och lägga hinder i vägen för att staten i framtiden komme att öfvertaga det hela. Jag tror att detta är ett misstag. I Kongl. Maj:ts proposition har föreslagits, att $\frac{1}{3}$ af bidragen, då de uppgå till mer än halfva bevillningens belopp, skall betalas af länen och $\frac{2}{3}$ af staten. Såsom vi veta hade Kammarkollegium föreslagit ett annat sätt, nemligen att i sådant fall $\frac{1}{6}$ skulle betalas af länet och $\frac{5}{6}$ af staten. Nu är ju intet lättare än att efter en tid om, så anses lämpligt, sätta i verket en sådan öfvergång; man behöfver ju blott ändra $\frac{1}{3}$ till $\frac{1}{6}$ hvarigenom staten skulle komma att betala $\frac{5}{6}$, och vill man sedan gå längre, så tager man bort äfven den återstående sjettedelen och låter staten betala det hela. Jag kan således på intet sätt gå in på, att detta förslag skulle läsa fast frågan och hindra dess utveckling till hvad äfven jag anser rätt, nemligen att staten öfvertager hela

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

bestyret. Men då man talar om orättvisa, så må man icke glömma de nuvarande orättvisorna. I mellersta Sverige finnas entreprenader nästan öfverallt; men så är det icke i andra delar af riket, och ännu i denna stund finnas enligt komiténs betänkande 263 skjutstationsstationer, der entreprenader icke finnas och der således den gamla skjutsskyldigheten kvarstår helt och hållet oförändrad. Vidare torde det väl vara skäl att komma i håg, att förslaget afser icke att helt och hållet och på en gång aflyfta denna börda från jordbruket, utan har tvärtom hvad jordbruket beträffar gjort den koncessionen, att skjutslagen skola stå kvar vid sin förra skyldighet, så snart den icke kan på annat sätt upprätthållas. Det vill således synas mig som om man i det föreliggande förslaget sökt genom eftergifter från hvarje håll åstadkomma något helt.

Jag skall nu icke längre upptaga Kammarens tid, men vill blott fästa uppmärksamheten på två omständigheter, som ytterligare synas mig tala för bifall. Den första är, att rättvisan och billigheten af en förändring har blifvit allmänt erkänd äfven af dem, som yttrat sig mot förslaget. I vissa detaljer hafva de icke kunnat godkänna detta, men sjelfva hufvudsaken, eller att rättvisa här borde ske, har af alla blifvit erkänd, och det synes mig, att detta är ett kraftigt skäl att taga i betraktande, då man skall afgöra frågan. Den andra omständigheten är att frågan blifvit en politisk fråga. Jag hemställer, om det kan vara klokt, att Första Kammaren i en fråga, der den dock erkänner billigheten och rättvisan af den ifrågasatta förändringen, skulle ensam sätta sig emot föregående Riksdagens beslut, mot det förslag, som af Regeringen blifvit framlagdt och redan är af Andra Kammaren godkänt. Kan det vara klokt att i ett ögonblick som detta, då stora och viktiga frågor snart förekomma till afgörande, hvilka kräfva enighet mellan representationens olika delar, kan det då vara klokt, att Första Kammaren uppträder mot Regeringen och Medkammaren? Frågan måste betraktas äfven ur politisk synpunkt, och då jag nu slutar, kan jag icke underlåta att uttala den förhoppningen, att de erfarne och kloke män, som bilda denna Kammare, noga skola betänka sig, innan de besluta sig för afslag och derigenom försätta Kammaren i den isolerade ställning, som deraf skulle blifva en följd.

Herr de Maré, Gustaf: Då det ärende, som nu föreligger, behandlades förra gången, besvarade jag icke Kammaren med något anförande. Om jag det gjort, skulle jag lika lifligt som någon sökt framhålla det berättigade deri, att jorden befrias från den densamma åliggande skjutsskyldigheten: ett onus, som man icke kan påstå rätt visa och billighet kräfva att den fortfarande skall bära; ty för dess bibehållande kunna icke framläggas de skäl, som tala förgrund skatternas bibehållande. Men jag skulle också lika bestämdt motsatt mig den lösning af frågan, som det Sammansatta Utskottet här framlagt, en lösning, som jag för min del icke anser vara byggd på rättvisa och billighet. Jag skulle nemligen hafva motsatt mig öfverflyttande på landstingsområdet af en del utaf det bidrag, som skullé blifva nödigt för att åvägabringa entreprenad, och jag skulle haiva gjort det af det

skäl, att man derigenom skulle skapa nya orättvisor, då man vill borttaga en gammal sådan. Ty, om den åsigten är riktig, och jag har icke hört den bestridas, att det borde vara den resandes skyldighet att ersätta till sitt fulla värde den skjuts han begagnar, så vågar jag påstå, att om Konung och Riksdag anse i samfärdselns intresse nödigt att icke bestämma en så hög skjutslega, så är det statens och icke landstingens skyldighet att träda emellan och lemna den ersättning till entreprenören, som behöfves. Det är nemligen en oeftergiftig pligt, icke minst för denna Kammare, att tillse, att rättvisa gör sig gällande i de lagstiftningsåtgärder, som företagas, och om en lag bygges på de grunder, som här framlagts, skulle det efter mitt förmenande icke komma att ega rum.

Det är visserligen sant, att genom afslag å den nu föredragna paragrafen skulle denna fråga, som så länge stått på dagordningen, blifva för denna riksdag olöst, men om Medkammaren efter denna Kammares återremiss af nu föredragna paragraf hade behagat fatta samma beslut, så hade säkerligen icke några oöfvervinneliga svårigheter funnits för att få denna fråga vid innevarande riksdag löst, och jag tager mig friheten säga, att ansvaret för att så nu möjligen icke kommer att ske skall icke falla på denna Kammare. Här har icke någon röst höjt sig, som icke medgifvit rättvisan af en förändring, och då hade klokheten bjudit lika mycket på andra sidan att se till, huruvida icke en sammanjemkning af åsikter kunde komma till stånd.

Jag beklagar upprigtigt att under dessa förhållanden äfven jag för min del icke kan komma att med min röst bidra till antagande af denna lag, enär frågan genom ett afslag blifver uppskjuten. Men med detta uppskof skulle åtminstone den vinsten följa, att Kongl. Maj:t komme i tillfälle att taga frågan under förnyad ompröfning och kunde framlägga ett förslag bygd på grunder, som allmänt erkändes vara rättvisa, och är jag öfvertygad om, att i så fall de åsikter, som i denna Kammare uttalats, icke skola blifva obeaktade, och att intet hinder då skall möta att få ett så beskaffadt förslag antaget.

Jag förenar mig med Herr von Ehrenheim om afslag å föredragna punkten.

Herr Ekman, Carl: För min del har jag med glädje helsat den Kongl. propositionen, som afser att borttaga från jorden en på densamma hvilande börda, hvilken, om den äfven icke i de flesta fall kan af mig anses vara så särdeles betungande, dock är af den beskaffenhet, att den är egnad att framkalla och underhålla missnöje. Det har ock varit med glädje jag från dem, som yttrat sig mot den Kongl. propositionen, nu, i strid mot hvad som vid föregående riksdagar i allmänhet varit förhållandet, fått erfara, att äfven de anse tiden närma sig, då denna börda bör från jorden helt och hållet aflyftas. Vid sådant förhållande synes det verkliga, som om man borde kunna hoppas att, genom någon jemkning i åsikter, ett resultat af öfverläggningarna redan vid denna riksdag skulle kunna vinnas, men då af de tvenne föregående talare, som yttrat sig mot den Kongl. propositionen,

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

blifvit framhållet, att då den är byggd på grunder, som af dem icke gillas, kunde de för sin del icke ingå på någon lösning nu, men hoppades att, om genom Första Kammarens afslag den Kongl. propositionen nu fölle, en förnyad framställning från regeringen skulle komma ett annat år, hvarigenom frågan skulle föras närmare sin lösning, så är man berättigad att antaga, att dessa Herrar, som yrkat afslag, föreställa sig, att en ny proposition skulle framkomma byggd på sådana grunder, som under den föregående öfverläggningen af dem och med dem lika tänkande framhållits, ty eljest skulle de väl vid en kommande riksdag icke mera än nu vara i tillfälle att bifalla förslaget.

Vid sådant förhållande torde det icke vara olämpligt att ingå i en pröfning af de skäl, som af motståndarne till förslaget blifvit anförda.

Jag ber likväl först att få säga, att jag icke kan fatta, huru de, som *erkänna* en befintlig orättvisa och *önska densamma afhjelpande*, kunna vilja taga ett sådant steg endast till en del. Jag tror icke att en orättvisa eller obillighet kan afhjelpas derigenom, att man bjuder den som är underkastad sådana bestämmelser, som tynga honom på ett obilligt och orättvist sätt, penningar.

Det torde väl icke heller vara annorlunda än såsom ett öfvergångsstadgande, som dessa Herrar hafva önskat bestämmelse om de nuvarande skjutslagens bibehållande mot en ersättning till viss andel från statsverket; då de under diskussionen framhållit att skjutsbestyret vore ett statens bestyr och målet således borde blifva ett öfverflytta detta bestyr helt och hållet från jorden och på staten. Förrän detta kan ske, utan någon annan institutions mellankomst, vilja de nu icke lemna samtycke till något. Men jag ber då få fråga dessa Herrar: har man äfven i andra sådana fall, der man erkänt något vara ett statens bestyr, alltid tagit steget så fullt ut? Vi hafva ju i fråga om den högre undervisningen erkänt det vara en statens skyldighet att taga hand om densamma, och det gjorde äfven Riksdagen vid första upprättandet af våra högre elementarläroverk; men man kom slutligen till den uppfattningen, att det medförde för staten alltför stora utgifter och därför började man fordra bidrag af kommunen. Hvad har vidare beslutats i afseende på folkundervisningen? Har icke Riksdagen sagt, att i förhållande till de utgifter, som kommunen själf för detta ändamål vill påtaga sig, skall staten sedermera lemna ett derefter afpassadt bidrag? Vi finna således att i andra frågor, der det erkänts vara statens skyldighet att vaka öfver ett viktigt intresse, ett sådant förhållande eger rum, som i afseende på skjutsbestyret blifvit föreslaget, nemligen att en institution skall träda emellan och lemna någon del af de bidrag, som erfordras för skjutsningsbestyrets ordnande. Men, säger man, då det är ett statens bestyr, kan det icke vara länets bestyr och det måste ligga i statens intresse, att dess tjänstemän blifva befordrade i utöfningen af sin tjänst. Jag vågar hemställa, huruvida det icke jemväl kan anses vara ett länets intresse, att de embets- och tjänstemän, som äro tillsatte att vaka öfver uppehållet af ordning och efterlevandet af lagar och författningar, kunna inom länet blifva befordrade i den mån det fordras för utöf-

vandet af deras tjenst? Jag kan därför icke se, att denna inblandning af landstingen kan ur den synpunkten, att uppehållandet af skjutsen främst är ett statens intresse, anses medföra någon betänklighet.

Man har vidare talat om, att derest bifall lemnades till den Kongl. propositionen, skulle samfärdseln gå ett steg tillbaka. Ja, det händer stundom, att när man företager sig saker, som öfverstiga ens krafter, måste man gå tillbaka. Hvad har föranlett de bestämmelser i det föreliggande förslaget till ny skjutsstadga, som framkallat nyssnämnda anmärkningar? Derpå är komitéen mest kompetent att svara, men jag antager anledningen vara den, att då man fordrade skjutsningsbestyrets utgörande af jorden, så hade man icke reda på huru mycket det i sjelfva verket kostade; men då fråga blef om att aflyfta denna börda från jorden, så fann man att man icke vidare kunde, utan att kostnaderna skulle blifva allt för betungande, på de skjutsande ställa samma anspråk som hittills.

Man har vidare framhållit, att kostnaden för ersättningen åt entreprenörerna skulle, då man lyftade bördan från jorden och lade den på andra beskattningsföremål, drabba dessa orättvist och alltför betungande. Jag tager mig friheten att hemställa, huruvida det icke varit samma förhållande vid alla andra tillfällen, då man ansett att en skatt eller en börda varit för mycket tryckande på någon viss klass och man borttagit densamma, om den icke då kommit till trycka på andra, som förut icke voro dermed betungade? Men, säger man, då man skall tillgripa bevillningsförordningen, som är så otillfredsställande, då träder orättvisan först i dagen. Jag ber få säga, att jag icke anser den gällande bevillningsförordningen så otillfredsställande, utan att den rätt tillämpad icke bör medföra några orättvisor, som man på åtskilliga håll påstår, och jag ber få hemställa, huru det skulle komma att taga sig ut, om man skulle ålägga Konungens Befallningshafvande i länen att pröfva inkommande entreprenadanbud och om staten skulle lemna hela den ersättning åt dessa entreprenörer, som utöfver faststald skjutslega kunde komma i fråga? Männe desse Konungens Befallningshafvande, som finge ett sådant åliggande sig tilldeladt, skulle lyckas att bättre utföra detsamma, än de lyckats i tillämpandet af bevillningsförordningen? Jag tror, att det behöfves att få en sådan institution, som landstinget är, för att kunna ega trygghet att icke oberättigade anspråk vid entreprenadanbudens afgifvande skola blifva godkända. Jag hyser, med den kannedom jag har om landstingens sammansättning — och den är lika gammal som landstingsförordningen — den uppfattning, att man med ganska mycken trygghet kan lemna ett sådant uppdrag i deras händer, ty framför allt äro landstingen sparsamma. Dertill kommer, att, såvidt jag varit i tillfälle att erfara af de sammandrag, som äro uppgjorda öfver landstingens verksamhet, hafva de i de flesta län redan utfört det viktigaste i afseende på ordnandet af sjukvården och andra frågor, som i främsta rummet tillhöra landstingens verksamhet. Jag tror verkligen, att på det att landstingsinstitutionen icke skall komma att helt och hållet förlora sin betydelse, det behöfves att man tilldelar den åtskilliga bestyr, af beskaffenhet att för denna institution underhålla intresset för att

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

inom provinsen boende framstående personer önska taga befattning med landstingsmannaskapet.

Man har trott, att ett bifall till den Kongl. propositionen, skulle leda dertill att landstingens sammansättning skulle komma att förändras på ett sätt, som icke skulle öfverensstämma med denna Kammares önskningsar. Härom vill jag icke utlåta mig; men hvad som är för mig alldeles klart, är att ett afslag å den Kongl. propositionen snarare skall leda just till en sådan sammansättning af landstingen, som denna Kammare icke gillar. Jag vill icke trötta Kammaren med att ingå i granskning af de öfriga skäl, som blifvit framställda mot den Kongl. propositionen; jag vågar till Kammaren ställa en uppmaning, att Kammaren måtte i hufvudsak bifalla den, och jag röstar för min del för bifall till 22 §.

Grefve af Ugglas: Då denna fråga för några plenidagar sedan förevar, deltog jag icke i en öfverläggning, som uttömmande af andra fördes; men då den votering, som föregick återremissen, gifver anledning befara, att förslaget af Kammaren antages, har jag till protokollet velat hafva förvaradt, att jag icke till en sådan utgång bidragit.

Ehuru nu endast 22 § är föredragen, torde det likväl tillåtas mig, liksom det skett med föregående talare, att kasta en öfverblick öfver förslaget i dess helhet. Jag skall icke pröfva Herrarnes tålmod med att utförligare genomgå detsamma, utan endast framhålla de hufvudanmärkningar, som jag har att göra emot förslaget.

Hvad jag först anmärker, är att hvad eller hvem den nya skjutsordningen komme att gagna, icke blifver det samfärdseln och de resande. Man hade dock kunnat förvänta att då Kongl. Maj:t frigjort sig från inflytande af hittills varande förhållanden, något afseende äfven skulle fästas på de resandes billiga anspråk, synnerligen som den redan nu icke låga skjutslegan ganska säkert, för att bringas upp till hvad man anser utgöra skjutsens ungefärliga värde, kommer att ytterligare förhöjas. Jag går ej så långt, att jag vill tillämpa hvad en talare nyss nämnde, hvilken påminde om att vår skjuts vore *extra post*, då således raphönan borde upphöjas till rang, heder och värdighet af postschäs; men jag tycker dock att något kunde gjorts för de resandes fördel i stället för att förhållandena nu, enligt hvad mig synes, snarare komma att i åtskilliga delar för dem försämrans. Kongl. Maj:t har i afseende på färdens snabbhet återupplifvat en gammal, om jag så får kalla den, snäckgångsförordning, som längesedan af bruket blifvit utdömd, och då härtill lägges, att om flere resande på en dag anlända till skjutsstationen, minst 2 eller 3 timmar åtgå, innan de erhålla hästar för vidare befordran, synes det nästan som om för den resande, som icke kan sjelf disponera hästar, men har någorlunda halsa och goda ben det skyndsammaste befordingssättet blifver att taga renseln på ryggen och vandra sin väg fram.

Min andra anmärkning gäller landstingens makt att beskatta staten, en omkastning i samhällsförhållandena, som torde sakna motstycke. Jag har visserligen af referaten sett, att i Andra Kammaren Herr Finansministern under sista öfverläggningen bestred rättigheten af en

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Fort.)*

sådan uppfattning och framhöll såsom exempel å liknande beskattning dels bränvinsförsäljningsafgiften och dels tolagen. Jag tror dock att en sådan gensaga icke kan vara väl genomtänkt; ty bränvinsförsäljningen är uteslutande en kommunens angelägenhet och tolagen är ett af staten bestämdt bidrag till städerna för åtskilliga skyldigheter, som blifvit dem pålagda. Här är förhållandet alldeles omvänt; det är kommunen, som på visst sätt lagstiftar för staten och som i de fall, då, för uppgörande af entreprenad, bidrag erfordras utöfver hvad den fastställda skjutstaxan gifver, bestämmer dessa bidrag, oaktadt hälften — eller under vissa förhållanden två tredjedelar — af dessa skall af staten gäldas. Man hänvisar på Konungens Befallningshafvandes rätt att pröfva och fastställa landstingets beslut; men, mine Herrar, tron i väl att, förutom i särdeles undantagsfall, der prejeriet är allt för uppenbart, Konungens Befallningshafvande kan komma att underkänna landstingets beslut, då följden deraf skulle blifva, att enskilda skjutslag skulle åläggas att tills vidare fortfarande utgöra en skyldighet, som lagen just afser att aflyfta. Såsom teoretisk fiktion kan ett ingripande af Konungens Befallningshafvande taga sig temligen väl ut, men såsom praktisk åtgärd lär det blifva af föga betydighet.

Man har äfven framkastat, att då landstingen sjelfve skola erlägga en del af bidragen, man icke torde behöfva befara, att de, komma att sättas onödigt högt. Härom kan tvistas, och det har under sista öfverläggningen framhållits, att landstingens sammansättning icke gifver en fullgod borgen för opartiskheten af deras beslut; men hufvudsaken är icke den, huru landstingen komma att bruka eller missbruka den makt, som blifver dem lemnad, utan hufvudsaken är principvidrigheten af att fraktioner i samhället skola i något fall kunna underordna sig statens bestämmande rätt.

Den tredje anmärkningen jag har att göra afser obilligheten i ordnandet. Man må orda huru mycket som helst om den orättvisa, som ligger deri att skjutsskyldigheten endast hvilar på en del jord, under det att annan jord och andra medborgareklasser, som af skjutsbefordran hafva lika stort intresse, äro från densamma fritagne. Hvad som icke kan bortresoneras är, att denna tunga — icke en ny, utan en ärfd och förvärfd med den jord, man besitter, och som uti värderingen af densamma ingått — nu hvilar på den skjutsskyldiga jorden, samt att sättet, som föreslås för att aflyfta densamma, är att öfverflytta dess värde till vida öfvervägande del på samhällsklasser, som nu äro derifrån befriade; det vill säga, man skall beskatta desse, taga af deras förmögenhet deras inkomst och hvarföre? — Jo, för att höja värdet å den skjutsskyldiga jorden. Ligger en orättvisa i det nuvarande förhållandet, så torde sättet, på hvilket man vill athjelpa denna, vara att bota ett ondt med ett dubbelt värre.

Man torde efter allt detta vilja fråga, om jag då icke anser någon reglering af nuvarande skjutsskyldighet behöflig. Jo, mine Herrar, och detta isynnerhet af det skäl att till följd af de nya kommunikationer som på senare tid uppstått, skjutstungan blifvit ojemn och sväfvande. På de mest befarna kommunikationsleder, der förr skjutsskyldigheten varit mest tryckande, hafva nu jernvägar nära på undanträngt landsvägsskjutsen, under det att på andra orter i och för befordran

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

till eller från dessa jernvägslinier mera skjuts utgår, än förr var förhållandet; men bot för denna ojemnhet synes mig böra sökas deri, att ersättningen icke bundes vid hvarje särskildt skjutslag, utan fördelades på de skjutsskyldige inom större distrikt eller länen i sin helhet. Då i de orter, som genomskäras af flere jernvägar, skjutsskyldigheten öfver hufvud är betydligt minskad, skulle ersättningen, sålunda fördelad, blifva föga känbar, under det att i de orter, till hvilka jernvägar ännu icke eller endast i mindre mån sträckt sig, statens bidrag finge något ökas, till dess att de äfven blefve i rikligare mån med jernvägar försedda. På det sättet ordnad, synes mig som om skjutsfrågan skulle mista sin udd och att den framtid icke vore långt aflägsen, inom hvilken den småningom skulle bortdö utan att hafva åstadkommit det split, och det odium, som den nu förevarande författningen ovilkorligen måste framkalla.

Jag har slutligen ett par ord att svara en talare som framkastade den fråga, huruvida det skulle vara klokt af denna Kammare att här icke gå Andra Kammarens majoritet till mötes. För att bedöma detta tror jag man först bör göra klar för sig den ställning till frågan, som Första Kammaren hittills intagit. Då för några år sedan de grunder, på hvilka det nu föreliggande förslaget är byggt, framlades till Riksdagens pröfning, förkastade Första Kammarerens desamma. Man har anmärkt att detta skedde med en ringa majoritet, men då man framhåller detta, bör man icke förtiga, att föga mer än hälften af Kammarens ledamöter deltagit i öfverläggningen och beslutet. Den rätta mätaren på Kammarens dåvarande åsikter torde den gemensamma voteringen lemna, vid hvilken 84 röster afgåfvos emot förslaget och endast 40 för detsamma. Det är sant, att tre år sedan dess förflutit, men den omgestaltning af Kammarerens, som nya val sedan dess åstadkommit, kan icke ensam förklara en omkastning. Andra afseenden och förhållanden måste, om en sådan inträffar, dertill väsentligen bidraga. Frågan blifver således den, huruvida man åt dessa kan tillerkänna afgörande vikt och betydhet. Mine Herrar, då jag i nära 40 år deltagit i riksdagsförhandlingar, kan det icke hafva undfallit mig, att frågor kunna uppstå, hvilkas lösning för hela samhället är af den vikt, att densamma äfven med någon eftergift i åsikter bör köpas. Det bestämmande härvid är dels om frågan är af högre betydelse för hela samhället, eller om den af enskilda intressens ensidiga anspråk är framkallad; dels huruvida lösningen på ömsesidiga eftergifter bygges eller om den, såsom här, endast blifver ett uttryck af den ena åsigtens *sic volo* för att icke tillägga *sic jubeo*. Att gifva efter för anspråk af sådan art, skänker icke åt regeringen eller representkammare hvarken anseende eller kraft. Hvad denna Kammare särskildt beträffar, så är den i alla frågor, med hvilka anslag äro förenade, underlägsen till följd af lägre röstetal och detta kan hafva giltig grund; men desto mera bör Kammarerens vaka öfver sin egentliga bestämelse, som är att genom djupare insigt i samhällsfrågorna, mognare omdöme och derpå grundad fasthet i åsikter stå såsom ett värn mot omogna och förhastade beslut och enskilda intressens öfvergrepp. Sviker Kammarerens häri, så undergräfs

ver den sjelf sitt anseende och inflytande; blifver den åter trogen sin uppgift, skall den icke allenast bibehålla sin moraliska kraft oförminskad utan äfven se den allt fastare grundad, uppbyren och hyllad af landets aktning och förtroende.

Jag röstar för afslag.

Grefve Beck-Friis: Då den förevarande frågan behandlades förra gången, var jag bland dem, som röstade för återremiss. Jag gjorde det i den förhoppning, att genom en återremiss de anmärkingar, som här och i Andra Kammaren blifvit gjorda mot förslaget, skulle af Utskottet kunna användas vid omredigering af åtskilliga paragrafer. I fråga om ett förslag, så vidlyftigt som detta, syntes mig omöjligt att inom Kammaren kunna verkställa en sådan omredigering så, att icke en eller annan oegentlighet kunde insmyga sig. Emellertid antog Medkammaren icke den försonande handen, utan vi äro nu tvungna att fatta beslut och göra de ändringar i förslaget, som kunna anses behöfliga. Det är svårt, men vi hafva icke annat att göra. För min del ber jag att få säga, att jag i princip gillar det nu framlagda förslaget och är med om att antaga den nu föredragna paragrafen i oförändradt skick, men jag vill därför icke förbinda mig att antaga alla andra paragrafer såsom de nu äro formulerade; ty jag tror att om man tager ett sådant steg som detta, så bör man göra det fullt, och att, om man vill ändra en sak, man icke bör göra den sämre än förut. Jag är fullt öfvertygad om att, skulle förslaget blifva lag, samfärdseln komme att lida betydligt, och jag kan icke inse nödvändigheten af att göra den sämre på samma gång man förändrar grunderna för skjutsens utgörande. Jag tror därför, att man nu bör åstadkomma förändringar i förslaget som göra detsamma acceptabelt. Att, sedan man antagit förslaget, kunna deri åstadkomma förändringar, synes mig föga troligt, utan man måste nu fatta sitt beslut i hvarje punkt.

Hvad angår denna 22 § ber jag att derpå få yrka bifall. Jag hyser ingen betänklighet mot att den afgift, som kommer att för skjutsen utgå, blir lagd på bevillningen. Jag tror nemligen icke, att denna afgift blir orättvisare, än en hel del andra afgifter, som åligga oss; och jag ber Herrarne besinna, att denna afgift inom de flesta kommuner blir en liten försvinnande del af hvad som på samma grund, bevillingens, åligger kommunens invånare, så att det skälet gäller icke för mig. Jag vet verkligen icke heller hvarifrån staten, om den skulle i sin helhet öfvertaga denna afgift, skulle taga penningar der till, om icke i sista hand från bevillningen. Om debitering sker i form af statsbidrag eller bidrag från landstingen, så träffar det dock i sista hand de skattskyldige enligt bevillningsförordningen.

På dessa skäl vågar jag yrka bifall till paragrafen.

Herr Fröman: Den sida af saken, som vid förra tillfället, då detta förslag var under behandling, kallades den konstitutionella eller formella, har blifvit alltför litet berörd, åtminstone har jag i det afseendet åtskilliga betänkligheter, som jag icke hört från andra håll

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

framställas. Man har visserligen gjort anmärkning i afseende på de ordalag, med hvilka denna stadga blifvit öfverlemnad till Riksdagen och som lyda så: "då i detta förslag utom åtskilliga anordningar, de der äro af beskaffenhet att röra rikets allmänna hushållning, tillika förekomma frågor, dels om upphörande af tillämpning af i allmän lag gifna stadganden, dels om lindring uti ett med innehafvande af vissa jordbruksfastigheter nu förenadt åliggande, dels ock angående skyldighet så väl för staten som för i detta hänseende hittills undantagna samhällsklasser att deltaga i utgifter för samfärdselns underlättande", så har Kongl. Maj:t velat samma förslag "till Riksdagens pröfning och antagande hänskjuta". Det har blifvit framhållet, att efter dessa ordalag det tycktes som om Kongl. Maj:t frånträdde sin ekonomiska lagstiftningsrätt i dessa mål. Derpå har blifvit svaradt, att detta icke varit meningen, utan att Kongl. Maj:t icke dess mindre utöfvar sin ekonomiska lagstiftningsrätt i de delar, der en sådan rätt i grundlagen är Kongl. Maj:t tillförsäkrad, och att det i hvarje fall får bero på frågans beskaffenhet, om denna rätt skall utöfvas eller icke. Jag tror, att man då har skäl att ytterligare fråga, hvarföre det i förslaget saknas alla antydningar om, hvilka delar af det samma skola fortfarande höra under Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt. Det är nogsamnt bekant, med hvilka stora svårigheter det är förenadt att i allmänna regler uppdraga gränsskilnaden mellan de ämnen, i hvilka Kongl. Maj:t eger att ensam besluta, och dem, för hvilka Riksdagens medverkan är af nöden. Det hade derföre varit önskvärdt, att dessa svårigheter icke förökats genom en ny författning, der en sådan sammanblandning af dessa ämnen egde rum, men i denna stadga kan icke spåras något system vare sig i syftemål att åtskilja de ämnen, som tillhöra olika lagstiftningsområden, eller i något annat, ty här förekomma om hvarandra paragrafer, i hvilka Kongl. Maj:t eger beslutanderätt, och sådana, för hvilka Riksdagens medverkan är af nöden. Sjelvå uppräknandet af de ämnen, som innehållas i stadgan, tyckes dock gifva vid handen, huru en sådan sammanblandning skulle kunnat förekommas. Der nämnas först "åtskilliga anordningar" som "röra rikets allmänna hushållning". Det är klart, att dessa tillhöra Kongl. Maj:ts beslutanderätt; vidare omförmälas "frågor om upphörande af tillämpning af i allmän lag gifna stadganden". Det skulle kunna synas tvifvelaktigt, huru med dessa förhölle sig, om man icke vid närmare granskning funne, hvarest dessa frågor i vår lag förekomma, nemligen i 28 kap. Byggningsbalken. De äro således visserligen "i lag gifna", men de äro icke allmän lag efter det begrepp, som vi i allmänhet hafva om sådan lag, utan de utgöra rent administrativa föreskrifter. Lagkomitén har derföre också ur Byggningsbalken utmönstrat detta 28 kap., och jag är öfvertygad, att icke någon lagstiftare i vårt land skall vilja åter införa detta kapitel i en ny Byggningsbalk. Jag håller före, att af dessa två moment skulle kunnat sammanfogas en författning eller kungörelse -- hvilket man vill -- innehållande *reglementariska föreskrifter rörande skjutsväsendet* och hvilken Kongl. Maj:t varit oförhindrad att lemna till Riksdagen för

att derom inhemta dennes tankar utan att fränsäga sig beslutande-rätten.

De återstående frågorna handla "dels om lindring uti ett med innehafvande af vissa jordbruksfastigheter nu förenadt åliggande, dels ock om skyldighet för så väl staten som för i detta hänseende hittills undantagna samhällsklasser att deltaga i utgifter för samfärdselns underlättande".

Det är klart, att dessa ämnen äro af sådan beskaffenhet, att Riksdagens medverkan der är af nöden. Dessa hade bort upptagas i ett förslag t. ex. till förordning om *grunderna för skjutsningstungans utgörande* och för *fördelningen af bidragen dertill*. På det sättet hade klarhet vunnits i lagstiftningen, behandlingen af ärendet hos Riksdagen betydligen underlättats och framför allt den framtida tillämpningen af stadgan blifvit enklare och aldrig någon fråga om hvad man kallar "konstitutionella konflikter" i det afseendet kunnat uppstå. Det har, såsom jag nyss nämnde, blifvit sagdt, att Kongl. Maj:t, äfven med den form, stadgan nu eger, skall vara oförhindrad att utöfva sin ekonomiska lagstiftningsrätt i de delar af stadgan, der en slik rätt lagligen eger rum, och man har till försvar för stadgans form åberopat, att denna icke vore ny utan blifvit förut använd, t. ex. i förordningen angående fattigvården. Jag ber likväl att härvid få anmärka, att den nu ifrågavarande stadgan är af en säregen beskaffenhet och icke jemförlig med vare sig fattigvårdsförordning eller någon annan, som jag nu kan erinra mig. Man måste nemligen ikägkomma, att på denna stadga skola grundas hundratals entreprenadkontrakt. När Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hafva att uppställa vilkoren för skjuts-entreprenaderna, så måste de tagas ur denna stadga. Efter dem rätta sig spekulanterna i sina anbud. Kontrakt ingås, och derefter inträder en tredje berättigad person — entreprenören. Detta förhållande orsakar utan tvifvel i många fall hinder för Kongl. Maj:t att göra förändringar i stadgan. Jag vill icke nämna om ändring i en så vigtig paragraf, som den 9-de, men äfven i fråga om andra paragrafer kunna betänkligheter uppstå emot ändringar, som inverka på tredje mans genom kontrakt grundade rätt. Man kan visserligen säga, att — de anmärkningar, som förefinnas mot vissa mindre väsentliga föreskrifter, kunna nu framställas och föranleda återremiss till Utskottet, som finge sammanjemka Kamrarnes beslut, men det är icke gifvet, att äfven vid den noggrannaste granskning af förslaget alla fel upptäckas och vidare är det icke osannolikt att under tillämpningen af stadgan anledningar till anmärkning skola uppstå, hvilka, för nyss uppgifna hinders skull, då icke kunna afhjelpas.

Man kan också med afseende på den inskränkning, Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsrätt sålunda skulle lida, invända, att denna inskränkning endast komme att gälla för den tid kontrakten vore gällande, d. v. s. för 3 eller 5 år, efter hvilken tid nämnda rätt ånyo inträdde, men derigenom blifver rätten blott intermittent och dessutom möjligen ej tillämplig på en gång för hela riket. Nu är, såsom hvar och en lärar inse, denna lagstiftningsrätt af största vigt så väl i denna som i alla andra samhällets ekonomiska angelägenheter. Det är den

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet*
(Forts.)

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

ekonomiska lagstiftningen, som har att vaka öfver yrkenas, närings-
nes och den allmänna rörelsens utveckling, och att undanrödja de
hinder, som för denna utveckling kunna uppstå, med ett ord som har
att vid alla tillfällen, då så erfordras, såsom ett gammalt uttryck ly-
der, "laga efter lägligheten" utan de omgångar, som Riksdagens med-
verkan i lagstiftningen föranleder.

Jag tror derföre att det skulle medföra stora olägenheter, om
denna lagstiftningsrätt skulle, på sätt nyss är sagdt, tidtals vara upp-
häfven i en så vigtig gren af samfärdseln i vidsträckta delar af landet.

Dessa mina betänkligheter, om de ej kunna undanrödjas, i före-
ning med de andra anmärkningar mot sjelfva författningens grunder,
som framstälts af personer, hvilka i det stycket äro sakkunnigare än
jag, hafva hos mig stadgat beslutet att icke med min röst bidraga
till antagandet af detta förslag till skjutsningstungans lyftande från
jorden. Jag tror nemligen, att denna aflyftning skall kunna på annat
sätt försiggå genom statens mellankomst, utan de olägenheter, som jag
nyss antydt, utan att samfärdseln både försenas och fördyras, utan
att en ny samhällsinstitution förryckes ur sin verksamhet, och slutligen
utan att resandes billiga anspråk allt för mycket lemnas å sido.

Herr Asplund: Jag hade icke ämnat att deltaga i dagens öf-
verläggning. Ni förstån, mine Herrar, mycket väl anledningen till
min tillbakadragenhet i detta hänseende, men det är af ännu en an-
nan orsak, som jag funnit mig manad att i dag icke onödigtvis taga
ordet. Jag är nemligen öfvertygad om, att i denna vigtiga fråga, i
hvilken redan blifvit så mycket skrifvet och så mycket taladt, hvar
och en i denna stund redan stadgat sin öfvertygelse och är beredd
att lägga den afgörande röstsedeln i urnan. Under sådant förhållande
är det icke min vana att förlänga diskussionen och jag skulle icke
heller nuhafva gjort det, om jag icke blifvit förolämpad på ett sätt som
nödgar mig, huru motbjudande det än är, att deremot i det parla-
mentariska skicket intresse nedlägga en allvarlig protest. Det sam-
mansatta Utskottets ärade ordförande har nemligen sökt visa, att jag
icke fört det landstings talan, som hedrat mig med sitt uppdrag att
vara, icke dess, utan svenska folkets representant, och han har tyd-
ligt uttalat, att jag endast förde min egen talan. Jag kan icke fatta
detta annorlunda, än att jag skulle hafva fört mina personliga intres-
sens talan, till hvilket antagande jag har så mycket mera skäl, då
jag härmed jemför hvad en af mina motståndare i Andra Kammaren
yttrade, då han ännu tydligare insinuerade, att det varit personliga
intressen, som manat mig till den ställning, jag i denna fråga inta-
git. Den känner mig föga, som tror, att jag af så låga motiv låter
mig påverkas; och jag ber att få säga, att, om den Kongl. proposi-
tionen faller, stå för mig måhända ännu dyrbarare personliga intres-
sen på spel, än om den bifalles. När debatten börjar föras på det
sättet att en motståndare begagnar sådana förgiftade vapen, så har
den i min tanka hunnit sin rätta gräns, och jag skall icke förlänga
densamma.

Jag beklagar, att vi här endast hafva valet mellan ett afslag och ett bifall. När jag, efter att i det Sammansatta Utskottet förgäfves hafva sökt åstadkomma sådana jemkningar i förslaget, som skulle hafva minskat mina principiella betänkligheter, afgaf min reservation. så skedde det i den förhoppning, att denna reservation skulle kunna framkalla en sådan jemkning, hvartill man icke ville beqväma sig i Utskottet. Då emellertid, såsom den förste talaren sade, någon sammanjemkning mellan Kamrarna till följd af Andra Kammarens beslut i frågan numera icke är möjlig, och då jag af skäl, som jag i min reservation anförde, icke kan rösta för Kongl. Maj:ts proposition, så nödgas jag, om ock med svidande hjerta, — jag säger det, emedan jag ömmar för de skjutsskyldiges tunga börda — förena mig med dem, som yrkat afslag.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Statsrådet Thyselius: Under den öfverläggning, som i detta ärende egde rum för föga mer än 14 dagar sedan, hade jag tillfälle att mera utförligt redogöra för de skäl, hvarpå Kongl. Maj:ts proposition är grundad, dervid jag sökte gendriva åtskilliga af de anmärkningar, hvilka då mot samma proposition framställdes. Det kunde vid sådant förhållande anses vara mindre af behovet påkalladt, att jag åter ber att få taga Herrarnes uppmärksamhet i anspråk, men ehuru de påståenden, som från andra sidan nu framställas och hvilka afse hela frågans uppskjutande tills vidare, äro af en annan beskaffenhet än de, som syntes vid förra öfverläggningen vilja göra sig gällande, så hafva likväl åtskilliga af de anmärkningar, som då förekommo och hvilka jag sökte bemöta, ånyo dragits fram och sökts göras gällande. Jag anhåller således, att en liten stund få taga Herrarnes uppmärksamhet i anspråk, för att derom ånyo yttra mig.

Under den öfverläggning, som förra gången egde rum, hade jag tillfälle visa huruledes i Sveriges äldre lagstiftning icke fans någon föreskrift, att jordbrukaren skulle lemna sina hästar till begagnande åt en enskild person, som färdades fram. Jag visade äfven huru ännu under 3:dje årtiondet af 17:de seklet den föreskrift var gällande, att, om en enskild person kom till en gästgifvargård, der hyreshästar skulle finnas, han icke egde att af dem begagna sig i annat fall än att han med gästgifvaren kom öfverens om legan; och i föreskriften härom tillades det betecknande uttryck att, om öfverenskommelse icke kunde träffas, den finge gå till fots som icke sjelf hade häst. Häraf se vi, att ännu under 17:de seklet gälde, att icke någon behöfde till enskild resande lemna ut sina hästar om han icke fick den ersättning han fordrade. Helt annorlunda stälde sig således redan från äldre tider hvad som nu kallas skjutsskyldighet mot väghållningsskyldigheten och grundskatterna. Sedermera, år 1633, blef det stadgad, att resande skulle mot en af Kongl. Maj:t bestämd taxa få begagna gästgifvarens hästar. Detta var tvifvelsutant ett ingrepp i den enskilda eganderätten och ett svårt ingrepp för så vidt egaren derigenom hindrades att, då han sjelf behöfde sina hästar, få disponera dem för eget bruk. Men i ett ordnadt samhälle är en hvar skyldig att underkasta sig de inskränkningar i sin eganderätt, som det all-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

männas väl fordrar. Att det *då* icke var möjligt att på annat sätt underhålla samfärdseln, derom tror jag alla äro ense. Den lega som *då* bestämdes var äfven af den beskaffenhet, att inga klagomål höjdes deremot, och det var under denna tid för jordbrukaren, *då* det icke hans full sysselsättning för hans dragare, utan tvifvel en vinst att med dem kunna förtjena något utöfver hvad det egna åkerbruket gaf. Statens rätt att göra en sådan inskränkning i eganderätten är dock betingad af två vilkor, det ena att den, som lemnar tjänstbarheten, får full ersättning för densamma och det andra att staten icke begagnar sig af denna rätt längre eller mera än behovet kräfver. Uti dessa hänseenden hafva förhållandena under senare tider oändligt förändrat sig. Det har blifvit en bördå för jordbrukaren att släppa ut sina hästar. Denna bördå har öfverklagats riksdag efter riksdag och befogenheten af dessa klagomål har blifvit erkänd. Jag tillåter mig att såsom bevis derpå bland annat få åberopa en Riksbens Ständers skrifvelse vid 1856—58 årens riksdag. Vid denna riksdag väcktes motioner dels om upphörande af håll- och reservskjutsen, dels om postskjutsens afskaffande, och dels derom, att kronoskjutsen icke måtte bibehållas. Dessa frågor blefvo föremål för vederbörande Utskotts behandling och sedermera för öfverläggning och beslut inom de fyra Riksstånden, hvarefter den nämnda skrifvelsen afläts till Kongl. Maj:t. Skrifvelsen finnes här i min hand. Att läsa upp den helt och hållet kan icke komma i fråga; jag vill blott derur anföra några ord, hvilka jag tror skola tjena till att reda frågans ställning. Det heter i början af denna skrifvelse:

Hos Rikets Ständer hafva, vid innevarande riksdag, förekommit framställningar, hvilka, i likhet med hvad under åtskilliga förutgångna riksmöten, i fråga om skjutsväsendet, varit förhållandet, hufvudsakligen egt till syftning, att jordbruket måtte helt och hållet befrias från skjutsningsbesväret, eller derest detta ej kunde åvägbringas, lättnad i samma besvär beredas.

Under den, med anledning häraf, hos Rikets Ständer förehafta utredning af tillkomsten och beskaffenheten af berörda åliggande hvilket, efter hvad allmänt torde vara insedt, uti så väl statsekonomiskt som moraliskt hänseende medfört menliga följder, har blifvit utrönt, att ifrågavarande besvär redan i äldre tider och allt hittills varit föremål för befogade och allvarsamma klagomål från de skjutsskyldiges sida, äfvensom att, sedan skjutslegan vid en och annan tidsperiod samt till följd af försämrade myntvärden blifvit förhöjd, åtgärder år 1844 vidtagits för entreprenaders tillvägbringande.

Genom denna åtgärd har otvifvelaktigt en icke ringa fördel vunnits. Vid några, om ock ganska få, gästgifverier, der skjutsen af entreprenör utgöres för den stadgade skjutslegan, utan bidrag af de skjutsskyldige, har denna reglering uppfyllt det ändamål, hvartill, efter Rikets Ständers mening, all sådan reglering bör syfta, nemligen de skjutsningsskyldiges fullständiga befrielse från detta onus. På öfriga ställen, hvilka utgöra det öfvervägande flertalet, der bidrag lemnas af de skjutsskyldige, äro desse åtminstone befriade från detta för sedligheten och för landbrukets ostörda förkofran menliga natura

servitut, hvilket icke i penningar ens kan uppskattas, och det har blifvit möjligt att till ett visst penningebelopp beräkna den börda, som ännu återstår, ehuruval den stigande trafiken år från år bidrager att föröka denna börda, så länge kostnaden icke af trafiken sjelf återgäldas.

Vidare heter det: Rikets Ständer, som tagit förevarande fråga i sorgfälligt öfvervägande, hafva dervid funnit skäl för biträdande af den åsigt, att jordbruket bör, så snart sig göra låter, från skjutsningsbesväret fullkomligen befrias.

Vidare: "Rikets Ständer hafva funnit sig böra hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet föreslå utvägar till undanrödjande, så vidt möjligt är, af de orsaker, hvilka hittills dels hindrat entreprenaders uppkomst, dels bidragit att göra dem för de skjutskyldige betungande."

Sedermera föreslås i skrifvelsen förhöjd skjutslega, som enligt Rikets Ständers åsigt skulle på vissa ställen kunna uppgå till 1 krona 50 öre för mil, ett belopp, som för den tiden torde varit temligen betydande. Och sedan Rikets Ständer yttrat sig om hvad som då för tillfället vidare kunde göras, slutas skrifvelsen sålunda:

"Som emellertid de åtgärder, Rikets Ständer här ofvan underdånigst föreslagit, endast kunna leda derhän, att afhjelpa de mest tryckande olägenheterna af skjutsningsbesväret, och då för den mera genomgripande reglering af ärendet, som Rikets Ständer anse vara önskelig, erfordras en ytterligare utredning i ämnet, hvarvid af erfarenheten om de nu hemställda åtgärdernas verkan ledning torde i någon mån kunna vinnas, få Rikets Ständer vidare hos Eders Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att en komité må förordnas att, efter det upplysningar från de olika länens i frågan intresserade medlemmar blifvit infordrade, utreda och föreslå, huruvida och på hvad sätt skjutsningsbesväret må kunna från jordbruket skiljas samt denna viktiga angelägenhet för öfrigt i framtiden på lämpligaste sätt ordnas."

Sådant var de fyra Ständens sammanstämmade beslut, med det undantag allenast, att några ord, hvilka icke i hufvudsak hade något att betyda, af Ridderskapet och Adeln ansågos böra mot andra utbytas. Jag har velat påminna om denna skrifvelse. Den är förmodligen väl känd af många af Eder, mine Herrar, af hvilka flere torde hafva deltagit i densamma. Följden af den åtgärd, Kongl. Maj:t i anledning deraf vidtog, var att nedsätta en komité, och Kongl. Maj:t aflät till nästkommande Riksdag förslag om åtgärder för ett bättre ordnande af postskjutsen, men med hänsyn till då upplysta förhållanden förklarade Rikets Ständer, att för *det dåvarande* kunde icke skjutsen skiljas från jordbruket. Sedan dess har en tid af omkring 20 år förflutit och under den hafva förhållandena väsentligt omgestaltat sig. Se vi till huruvida och i hvad mån det må vara möjligt att numera åstadkomma skjutsentreprenader i landet, fina vi af komiténs betänkande, att år 1875 fanns entreprenad inrättad vid 1,146 af de 1,559 gästgifverigårdarne, således vid mer än två tredjedelar deraf. Men ett ännu kraftigare bevis för möjligheten att åstadkomma entreprenader förmodar jag, att enhvar torde finna, då man undersökt, huru förhållandet är i de fem län, som bilda Norrland, samt i Koppar-

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

bergs län, således de 6 län, der otvifvelaktigt de största svårigheterna skulle finnas att tillvägabringa entreprenader. I dessa 6 län tillsammans finnas entreprenader vid alla gästgifvaregårdar med undantag af 17. Jag frågar då: har man icke nu kommit derhän, att man kan öfvergå från det förra sättet för skjutsens ombesörjande, hvilket af Rikets Ständer ansågs fördömligt redan år 1857, och sådant synnerligen som i det framlagda förslaget den föreskrift är införd, att, om på något ställe entreprenad icke kan åstadkommas på nöjaktiga vilkor, skjutslagets skyldighet att svara för skjutsen skall kvarstå?

Jag nämnde att bland de vilkor, hvarunder staten kunde lägga en sådan skyldighet som skjutsens ombesörjande på jordbrukets idkare var också det att lämplig ersättning derfor skulle lemnas. Huru är i detta hänseende förhållandet? Vi se af komiténs betänkande att vid de gästgifvaregårdar, der entreprenad är åstadkommen och hvilka nu utgöra något mer än två tredjedelar af hela antalet, uppgå entreprenadbidragen för *stad och land sammanräknade* till ett belopp af 965,700 kronor. Drages derifrån det anslag, som Riksdagen beviljat för skjutsningsbesvärets underlättande eller 175,000 kronor, kvarstår ändock ett belopp af 790,700 kronor. Men det är icke den enda börda som jorden har att bära för skjutsen. Vid alla de gästgifvaregårdar, der entreprenad icke är åstadkommen, måste skjutsen utgöras af jordbrukarne sjelfva. Vi hafva af den af mig citerade skrifvelsen hört hvilka menliga följder deraf uppstå, den pekuniära förlusten obräknad. Jag frågar: är icke nu tiden inne att aflyfta en börda, hvars orättvisa allmänt erkännes och medgifves äfven af dem, som anse, att nu icke något beslut hör i ärendet fattas? Utan tvifvel är det statens åliggande att ombesörja kommunikationernas upprätthållande, men det har blifvit ådagalagdt att staten icke lämpligen kan verkställa det så framt den icke med sig associerar någon annan korporation, som ledes af ett intresse liknande statens. Sker icke det, blifver kostnaden öfverdrifven, hvilket länder hela landet till skada. Derpå hafva vi bevis i de öfverenskommelser, som måst ingås för att få posten befördrad, och jag har knappt hört någon som här ifrågasatt att det ännu kunde vara önskligt, att staten öfvertog det hela. Det har deremot yrkats att en del af skjutsentreprenadbidragen fortfarande skulle utdebiteras på skjutslagen; men om ock härigenom den orättvisa beskattning, som för närvarande är dem pålagd, skulle till en del afskaffas, så kvarstode den dock till en annan del. Rättvist är, att bidragen skiljas från jorden, och det synes som om denna jord länge nog burit en börda, som icke för den varit afsedd, och den jordegare bör icke skyllas för någon otålighet, som nu söker blifva bördan qvitt.

Nu har, såsom vid förra öfverläggningen egde rum, yttrats ett misstroende mot landstingen att, om de finge taga del i dessa ärendens behandling, skulle de illa uppfylla detta uppdrag. För min del har jag förut yttrat att jag icke tror, att landstingen gjort sig förtjenta af ett så beskaffadt misstroende och det minst tjenliga sätt, att bibringa den, som är i utöfning af ett förtroendeuppdrag, bättre åsigter

om så skulle behöfväs, torde vara att visa honom ett uppenbart och oförtjent misstroende.

Man har anmärkt att en orättvisa nu visserligen eger rum, men att antagandet af Kongl. Maj:ts förslag skulle fördubbla orättvisan fastän mot andra samhällsklasser. Vi äro alla icke allenast ense derom, att det är orättvist att skjutsbördan ligger på jorden, utan vi veta också huru olika särskilda hemman drabbas deraf. Många hemman, ehuru af den natur att deras egare skulle vara underkastade att släppa till sina hästar liksom andra hemman, äro till följd af sin belägenhet fria derifrån. Men icke allenast deri är det som orättvisan eger rum. Låt oss med ledning af komiténs betänkande se till huru förhållandena ställa sig inom ett och samma län vid olika gästgifverier der entreprenad är införd.

Om vi till en jmförelse sätta upp på ena sidan en gästgifvaregård, der utöfver den bestämda skjutslegan något entreprenadbidrag icke behöfver erläggas, eller om sådant erlägges, utgår med lägsta beloppet och på andra sidan den gästgifvaregård, der det största entreprenadbidraget lemnas och om vi icke sammanräkna hela skjutslagets bidrag utan inskränka oss till det bidrag, som utgöres af hvarje särskilt hemman, som tillhör skjutslaget, så ber jag att i Edert minne, mine Herrar, få ur detta betänkande återföra huru skilnaden ställer sig. Skilnaden i entreprenadbidrag för ett hemman som tillhör de mest betungade och ett som tillhör de minst betungade, är i Stockholms län 25 kronor, i Upsala län 15 kronor, i Södermanlands län 131 kronor 25 öre, i Östergötlands län 105 kronor 25 öre, i Jönköpings län 128 kronor 46 öre, i Kronobergs län 120 kronor, i Kalmar län 228 kronor 12 öre, i Gotlands län 133 kronor 33 öre, i Blekinge län 58 kronor 68 öre, i Kristianstads län 171 kronor, i Malmöhus län 107 kronor 75 öre, i Hallands län 120 kronor 92 öre, i Göteborgs län 30 kronor, i Elfsborgs län 120 kronor, i Skaraborgs län 300 kronor. För Wermlands län ber jag att få anföra flera exempel. Der likasom i 18 andra län finnas gästgifvaregårdar, vid hvilka icke något entreprenadbidrag lemnas; men jag skall bedja att få nämna icke allenast den, der bidraget är högst, utan äfven några andra, hvarest det äfven är synnerligen betydligt. Vid en gästgifvaregård är bidraget, allt för hemman räknadt 3,200 kronor, vid en annan 2,880 kronor, vid en tredje 2,400 kronor, vid en fjerde 2,300 kronor, vid en femte 2,285 kronor 71 öre, vid en sjette 2,080 kronor. Jag talar icke om sådana, der entreprenadbidraget varierar mellan 1,000 och 2,000 kronor. I Örebro län är skilnaden 197 kronor 75 öre, i Westmanlands län 150 kronor, i Kopparbergs län 548 kronor 35 öre, i Gefleborgs län 303 kronor 34 öre, då jag icke tager i beräkning en gästgifvaregård der entreprenadbidraget är 3,360 kronor för hemmanet, i Westernorrlands län 576 kronor. I Jemtlands län är förhållandet utjennadt. I Westerbottens län är skilnaden 1,568 kronor 62 öre och i Norrbottens län 418 kronor 40 öre. Jag har nu lemnat några bevis på huru olika hemmanen icke allenast inom riket i allmänhet, utan äfven inom de särskilda länen drabbas af skjutsväsendets nu varande anordning. Är den orättvisa, som skulle införas genom ett bifall till det Kongl. förslaget, dub-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Ärändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

belt värre, då skulle i sanning detta förslag vara sin död värdt. Men det förhåller sig icke på det sättet. Den orättvisa, som deraf skulle blifva en följd, skulle bero egentligen af två omständigheter. Den ena är, såsom vi hört, att jordbruksfastighet i allmänhet icke är till sitt rätta värde uppskattad. I det komitébetänkande, som gifvit uppslag till det myckna klandret mot bevillningsförordningen, hvilket jag visserligen icke vill i allo underkänna, uppgifves, att bevillningstaxeringen för fastighet håller sig på några ställen till hvad den rätteligen bör utgöra, att på andra ställen taxeringsvärdet är endast två tredjedelar af hvad det borde vara och att det på åtskilliga ställen uppgår till endast hälften. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att enligt det föreliggande förslaget skulle jordbruksfastighet i förhållande till sitt taxeringsvärde deltaga med dubbla beloppet. Det synes mig således som om orättvisan i det fallet icke vore synnerligen stor.

Den andra omständigheten, hvarpå förslagens orättvisa skulle bero, är att de olika länen skulle träffas så ojemnt. I det fallet förekommer i komitébetänkandet — då jag ej tager Jemtland med i beräkningen — att på bevillningskronan skulle skjutsbidraget, så beräknadt som komiterade gjort, variera mellan 1 öre och 28 öre. Låt oss nu tänka oss en person, som är taxerad för en inkomst af 10,000 kronor. För honom utgör bevillningen efter andra artikeln 100 kronor. Tillhör han det i förenämnda hänsende lyckligast lottade länet, blir hans bidrag till skjutsen 1 krona. Tillhör han åter det län som är mest vanlottadt, blir bidraget 28 kronor. Han har ju ganska betydliga inkomster och för honom betyder några kronor mer eller mindre föga. Men man ömmar och bör ömma för de mera fattiga, för enkor och sådana. Låt oss nu taga i betraktande, huru det skulle slå ut för en, som har 1,300 kronor i inkomst. Han kommer att skatta 10 kronor i bevillning och hans bidrag till skjutsen blir således i lyckligaste fall 10 öre och i det svåraste 2 kronor 28 öre. Är inkomsten 800 kronor, blir bidraget endast hälften af hvad sist nämnades, eller i bästa fall 5 öre och i värsta 1 krona 14 öre. Det är sant att detta bidrag icke erlägges af öfverflödet; men så fattig är vil icke gerna någon som bör lemna sitt bidrag, att den utgift, som på sådan grund fölle på honom, skulle kännas så särdeles tung, och än mindre torde den vara af den betydighet att man för dess skull skall afstå från en reglering, som är af rättvisa och billighet påkallad.

Hvad nu särskildt angår Jemtland, som blifvit så mycket omtaladt och hvarom äfven jag förut yttrat mig, torde förhållandet dermed icke eller nu böra alldeles förbigås. Enligt komiterades beräkningar hafva entreprenadbidragen för hela länet år 1875 uppgått till 108,100 kronor. Af de allmänna medel, som blifvit anslagna för skjutsningsbördans lättande, har Jemtland fått på sin lott 26,550 kronor 96 öre. Således återstår för länet en börda af 81,549 kronor 4 öre. Men enligt de beräkningar, hvilka komiterade uppgjort, skulle under förutsättning att förslaget antages, bidraget nedgå till 21,567 kronor. En minskning af 60,000 kronor på 18 kronor när uppstår således mot hvad som beräknades år 1875. Men dessutom hafva vi rättighet att göra oss förhoppning att detta bidrag skall i framtiden än ytterligare

nedgå. Vi veta att det var en exceptionelt hög markegång som lades till grund för beräkningen af de 108,100 kronorna. Vidare veta vi att en jernväg bygges genom provinsen och att de entreprenadbidrag, som utbetalades vid gästgifvaregårdar belägna i de trakter, der denna jernväg skall framgå, uppgingo till omkring 30,000 kronor, inberäknadt bidraget till det nära länsgränsen, men inom Westernorrlands län belägna gästgifveriet vid Jemtkrogen. De 60,000 kronor från hvilkas utgifvande länet nu skulle befrias, kunna betraktas såsom en bevilling lemnad åt staten emedan de blifvit utgifna för befordrande af samfärdseln. Om nu detta belopp icke behöfde för det ändamålet användas, så skulle jag mycket bedraga mig om man icke skulle kunna tro att taxeringsvärdet å fastigheterna i Jemtland skulle kunna tåla vid en icke så obetydlig förhöjning. Men då man framställt denna provins såsom synnerligen vanlottad, har jag att fästa uppmärksamheten på en annan omständighet. Det bygges, såsom vi veta, på statens bekostnad en jernväg som genomgår provinsen till en längd af 23 mil 27,950 fot. När alla statens jernvägar blifva färdiga, skola de få en längd af omkring 198 mil. Delar man då upp rikets folkmängd utgörande nära 4,430,000 personer i förhållande till längden af statsjernvägarne, finner man att på en mil statsbana förekomma 22,370 invånare. Jemtland har en befolkning af nära 77,000 personer. Skulle statens jernväg i Jemtland byggas i förhållande till folkmängden, så skulle således provinsen, i stället för att den nu får nära 24 mil statsbana, fått nöja sig med icke fullt $3\frac{1}{2}$ mil. Lägges åter till grund för beräkningarne bevillingen efter andra artikeln, så skulle Jemtland få icke fullt 2 mil statsbana. Det är sant att provinsen bidrager till jernvägsanläggningen med ett anslag af 900,000 kronor, men under arbetets fullbordande blir väl icke provinsen heller så utan alla fördelar genom ersättning för jord, som upplåtes till jernvägen, och genom de penningar som nedläggas i anläggningen. Och Jemtland får den fördelen framför de flesta andra provinser att få väl ordnade kommunikationer utan att behöfva draga försorg om jernvägens uppehållande och utan att oroas af tillskott för att fylla möjligen uppkommande brist i inkomster. Jag har således icke kunnat tro att detta län är så särdeles vanlottadt, att till följd af förhållandena der, det vore rättvist att afvika från Kongl. Maj:ts förslag.

Förhöjningen i statens utgifter genom hvad som af Kongl. Maj:ts framstälts skulle icke uppgå till 150,000 kronor på året, en, såsom mig synes, i sanning låg tillökning i utgifter för vinnande af ett sådant mål som detta. Man har nemligen att taga i beräkning de 175,000 kronor, som redan nu för entreprenadens underlättande utgå, och derutöfver skulle icke fullt 150,000 kronor erfordras.

Då efter hvad jag tror mig hafva ådagalagt, skyldigheten att svara för kostnaderna för skjutsen icke enligt lag någonsin har blifvit på jordbruket lagd, utan endast dess tjänstbarhet tagits i anspråk för så lång tid behöfvat kräfde och mot den ersättning, som svarade mot oppoffringen, hvilket redan är erkändt af de fyra stånden enhälligt, *då*, efter hvad jag äfven tror vara visadt, vi kommit derhän att entreprenader kunna i landet införas öfver allt utan öfverdrifna kost-

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

nader, åtminstone när man har att i rešerv anlita de nuvarande skjutslagen, *då* för det närvarande på jorden hvilat utan befogenhet och utan rättvisa en börda, som endast i penningar uppgår till 7 à 300,000 kronor, *då* en förändring uti hittills gällande anordning kan ske utan någon betydlig uppoffring för staten och utan att någon orts intressen på betungande sätt deraf få kännning, så hoppas jag, att ingenting skall hindra, att äfven Första Kammaren utöfvar den akt af rättvisa, hvilken är af Kongl. Maj:t föreslagen, utaf Utskottet förordad och af Andra Kammaren redan godkänd. För min del föreställer jag mig att Första Kammaren hädanefter såsom hittills bäst och ädlast uppfyller sin bestämmelse, då den vakar deröfver att hvad som rätt är sker, och jag är också säker att på det sättet mer än genom något annat Första Kammaren skall bibehålla och ytterligare öka den aktning och det förtroende, hvaraf Kammaren af alla rikets medborgare gjort sig i hög grad förtjent.

Jag har slutligen blott att tala om en anmärkning i formelt hänseende, derom att det afgifna förslaget skulle i sig innefatta stadganden, af hvilka en del skulle falla under Konungens uteslutande bestämmande, och blifvit sammanblandade med dem, beträffande hvilka lagstiftningsrätten tillkommer Konung och Riksdag gemensamt. Detta är en sanning, men då fråga här är att Riksdagen skall vidtaga förändringar i beskattningsförhållanden, har Kongl. Maj:t ansett det vara i sin ordning, att till Riksdagen framlades också förslag i de delar, som på beslutet derom kunde inverka. I förslaget förekomma, såsom anmärkt blifvit, frågor som äro att hänföra till sådana som angå rikets allmänna hushållning och det kan vara en möjlighet att Kongl. Maj:t framdeles i några sådana som äro af underordnad beskaffenhet, och af natur att meningarne ej kunna vara delade derom att de falla inom Konungens lagstiftningsätt, kan finna en förändring önskelig. Huru den då skall åstadkommas torde den tiden få draga försorg om, men vi hafva deri att vår nu gällande gästgifveriorrdning är af år 1734, en temligen lugnande förhoppning derom, att när en gång, såsom jag förmodar snart sker, en stadga angående skjutsväsendet blir af begge statsmakterna antagen, några förändringar icke snart skola vara att deri göra.

Jag anhåller att Första Kammaren täcktes deltaga i Andra Kammarens beslut och således skänka sitt bifall till Utskottets förslag i ifrågavarande punkt.

Herr Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

Herr vice Talmannen: I anseende till den befattning, som jag vid denna Riksdag bekläder hos Kammaren, är det med stor motvilja, jag deltager i denna öfverläggning, i synnerhet som jag har att befara, att mot min afsigt och önskan mitt yttrande tolkas såsom ett klander af män, hvilka aktas och värderas högt, af mig säkerligen lika högt som af någon annan, men då efter min föreställning ett antagande af det föreliggande förslaget, hvilket hotar att blifva lag, skulle vara verk-

ligen olycksdigert, anser jag mig skyldig att offentligen afgifva min röst deremot. Jag begagnade uttrycket olycksdigert mindre med afseende på de omedelbara än de medelbara följderna af den föreslagna lagens antagande, fastän äfven de förra torde vara betänkliga nog. Utanför representationen har förslaget till lagen väckt ett högljudt och bittert missnöje, som lagens tillämpning icke kan undgå att både öka och sprida, under det att tillfredsställelsen hos dem, som af lagens antagande hafva någon fördel, kommer att snart förstummas och kanske efterträdas af otillfredsställelse med hvad som erhållits. Ett oberättigadt och antagligen öfvergående missnöje hos den stora allmänheten kan lagstiftaren likasom statsmannen förbise, och ett berättigadt missnöje hos ett mindre tal kan han äfven tillåta sig att trotsa — om det någon gång finnes lämpligt, men ett på en gång berättigadt och stadigvarande missnöje hos flertalet kan han icke ostrafadt förbise, än mindre trotsa. Antalet af dem, som kunde hafva någon fördel af ifrågavarande lags antagande inskränker sig till egarne af mindre än 57,000 skjutsningsskyldiga hemman och öfverstiger icke 160,000 personer. af hvilka en hvar sjelf eller genom laga målsman åtagit sig skjutsskyldigheten genom fritt aftal och frivilligt öfvertagande af den jord, med hvilken denna skyldighet sedan sekler varit förenad. Antalet af dem, som måste direkt betala den fördel, hvilken skall beredas de skjutsningsskyldige, är mångfaldigt mycket större och i detta antal ingå egare eller innehafvare af bortåt 13,000 hemman, som genom privilegier eller speciallagar uttryckligen blifvit befriade från skjutsningsskyldighet och till en del äfven fritagits från skyldighet att utgöra gårdar eller kontributioner för sin jord. Dertill kommer ett antal af mer än 100,000 skattskyldige medborgare, som efter andra artikeln bevilningsförordningen erlägga bevilning för en till mindre än 800 kronor uppskattad årlig inkomst af kapital eller arbete, och hvilka alla, efter den vanliga frasen om kommittentskapet böra betrakta Första Kammarens ledamöter såsom sina egentliga målsmän. Antalet af dem, hvilka genom samfärdselns förhindrande komma att vidkännas olägenheter kan icke räknas, men icke heller lemnas utom beräkning. De, som få vidkännas mer eller mindre direkta olägenheter af lagens antagande, tillhöra nästan alla samhällslager. De, som derigenom vinna fördelar, tillhöra, med undantag för en jemförelsevis ringa del, blott en enda samhällsklass. Ett berättigadt och stadigvarande missnöje hos de förra skall ovilkorligen förr eller senare tvinga sig till gehör och, om det sker efter det en lag sådan som den nu föreslagna blifvit antagen, kan jag ej se, huru representationen skall kunna undgå att antingen återtaga hvad den gifvit eller ock låta staten öfvertaga en ofantligt mycket större börda än nu är i fråga eller nu kan uppskattas. Efter min tanke är emellertid den bedröfligaste verkan af förslagets antagande den, att representationen drifves fram i en riktning, för hvilken den redan länge visat sig allt för mycket böjd, nemligen att sätta enskilda och underordnade samhällsintressen, i synnerhet tillfredsställelsen af anspråken från en särskild samhällsklass, framför statens till och med allra högsta intresse, eller bevarandet af haus sjelfbestånd. När man talar om, att

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*
(Forts.)

detta skulle vara hotadt, blir man numera oftast bemött med ett medlidsamt hänloje. Det finnes likväl ingen af Kammarens ledamöter, som icke erinrar sig förhållandena 1853 och 1854. Vid tillstymmelsen till det utbrytande kriget emellan England och Frankrike, å ena sidan, samt Ryssland, å den andra, tillkännagaf Konung Oscar I de förenade rikenas neutralitet på en sådan grund, att blott några få punkter af vårt vidsträckta kustområde stängdes för de fientliga flottorna och att landets kuster och öar i öfrigt lemnades öppna till hvil- och upplagsplatser för den som kunde sig deraf begagna. Mot denna neutralitet gjordes genast invändningen att den gagnade den ena af de krigförande parterne, men skadade den andra, och det är temligen uppenbart att kraften af denna invändning ej kunde häfvas utan ett erkännande att, i anseende till vårt försvarsverks tillstånd var det för oss aldeles omöjligt att upprätthålla en strängare neutralitet. Det oaktadt drogo underhandlingarna derom med vår närmaste och mäktigaste granne så långt ut på tiden, att hans godkännande af Konung Oscars i December 1853 afgifna neutralitetsförklaring ankom först i Mars året derpå eller i samma månad som krigsförklaringen utfärdades. Beskaffenheten af de svårigheter, vår regering derförrinnan hade att öfvervinna, kom under skärskådan hos 1856—1858 års Konstitutions-Utskott, som erhöll del af hela den diplomatiska skriftvexlingen i ämnet, och är antydd i ett af Konstitutions-Utskottet afgifvet utlåtande. Såsom medlem af Utskottet fick jag mig uppdraget att författa detta utlåtande och för ändamålet genomgå den vidlyftiga skriftvexlingen, hvilken i Utskottet blott till en mindre del, den viktigaste, lästes upp, och det kan jag i sanning intyga, att de antydda svårigheterna voro vida större än de synas af de knapphändiga uppgifter, hvilka ämnets ömtåliga natur tillät att genom Utskottets utlåtande offentliggöra. Huruvida i vårt närvarande, jemförelsevis hjälplösare, tillstånd en dylik neutralitet änyo står att vinna, torde vara ganska tvifvelaktigt. Icke lång tid derefter fingo vi en ny och allvarsam påminnelse om huru äfventyrligt det är för ett litet folk att lemna sitt försvarsväsen i ett otillfredsställande skick. Vid slutet af år 1863 öfverfölls ju Danmark och 1864 styckades det. Det är sannolikt ganska många af Eder, mine Herrar, som dela min tanke att, om Danmarks försvarsväsen varit bättre ordnad, hvarigenom det varit möjligt att draga ut kriget ett halft år till, så hade utgången förmodligen blifvit mycket annorlunda. Året efter det nyssnämnda öde träffade Danmark förekom hos oss till afgörande den hvilande frågan om representationsförändringen. Såsom riksdagsman var jag i beröring med en mängd andra riksdagsmän och kan intyga, att den föreställning, som många hade om nödvändigheten att för betryggandet af vårt nationela sjelfbestånd påkalla stora uppoffringar af alla samhällsklasser och alla medborgare samt för detta ändamål söka framkalla hos nationen den största möjliga offervillighet var, om icke en afgjordt bestämmande, åtminstone inom ett af de gamla Riksstånden en mycket betydande och verksam faktor vid representationsfrågans afgörande. Efter det nya representationsskicket tillkomst har emellertid Kongl. Maj:t den ena gången efter den andra framhållit för Riksdagen det tvingande behovet af stora uppoffringar för förbättringar i vårt försvarsväsen, men oak-

tadt detta blifvit af Riksdagen för länge sedan uttryckligen erkändt, hafva vi, efter mer än tolf års förlopp ännu icke kommit från ord till sak, och det är fara värdt, att vi icke komma till saken förr än ungefär vid den tid, då det är för sent. Huru har det deremot gått med frågor, som afsett befrämjandet af enskilda samhällsintressen? Kort efter det att det nya representationssättet var antaget, genomdrefs med Konungs och Riksdags gemensamma bifall en betydlig reduktion af grundräntorna genom dessas omsättning i penningar, hvilkas värde småningom sjunker. Några år derefter uppfördes ett rent bortgifvande af dessa statens medel på dagordningen och sattes i jembredd med frågan om förbättrande af landets försvar. Sedermera har efter hvart annat väckts fråga dels om de skjutsningsskyldiges och dels om de vägbyggnadsskyldiges befrielse till större eller mindre del från bördor, hvilka visserligen till sin natur äro statsbördor, men hvilka nödvändigheten för länge sedan förvandlat till privatbördor och för att tillmötesgå de enskilda anspråken i dessa hänseenden har man skyndsammast gjort hvad man kunnat — till en början genom att nedsätta komitéer för att erhålla förslag till de för verkställigheten nödiga åtgärderna. Den komité, som blef först färdig, var den, som skulle behandla skjutsfrågan, och så fort den inkommit med sitt betänkande, omfattades detta af regeringen såsom eget förslag och när, enligt grundlagens föreskrift Kammarkollegii yttrande deröfver infordrades, erhöi Kollegium föreläggande att inom viss tid afgifva samma yttrande. Vid fullgörandet deraf har Kollegium varit nödsakadt att för Kongl. Maj:t anmäla, att »den korta tid, som tilldelats Kollegium för behandling af detta vidlyftiga och på flera samhällsförhållanden djupt ingripande ärende, har icke medgifvit Kollegium att ingå i någon närmare granskning af de flera tabeller och uträkningar, komiterade bifogat sitt underdåniga betänkande». Såsom grund för en ständig statsutgift skulle denna beredning må hända tyckas något för knapphändig. Icke förty är det på den regeringen skyndat att framlägga komiténs förslag med några obetydliga förändringar, och nu beror det af Första Kammaren, huru vida i hufvudsaken samma förslag, som till förmån för en viss klass belastar staten med en äfven efter lägsta beräkningar anseilig utgift, skall göras till lag. Vid början af denna riksdag yttrades i Kammarens närvaro inför Kongl. Maj:t, att främst bland de frågor, som Riksdagen finge att behandla, var den om en rättvis fördelning af skattebördan och i sammanhang dermed en efter våra tillgångar och behof lämpad ny organisation af landets försvar. Om nu detta förslag till skattebördans fördelning blir antaget och på staten kastas en ständig årsutgift, hvars lägsta belopp redan anslås till flera hundra tusen kronor, men hvars högsta belopp omöjligen kan på föreliggande utredning ens tillnärmelsevis beräknas, måne icke då vid Riksdagens slut skall med skäl kunna sägas, att statens lifsfråga efter tolf års förlopp kommit i det skick, att afgörandet af densamma beror på, huru vida och till hvad belopp staten kan hafva några medel kvar, sedan den på Riksdagen mäktigaste samhällsklassens intressen blifvit till fullo tillfredsställda?

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Förta.)*

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

Här hör man den ena gången efter den andra talas om, att rättvisa och billighet kräfvat den föreslagna lagens antagande, ja! till och med att förslaget i och för sig vore rättvist och billigt, men, mine Herrar! detta senare är alldeles omöjligt att försvara, derest man med rättvisa förstår det, att tilldela hvar och en sitt, och derest man förklarar begreppet billighet i öfverensstämmelse med sedelagens föreskrift att göra andra hvad man vill, att de skola göra en sjelf, och icke göra andra hvad man icke vill att de skola göra en sjelf. Talet om rättvisa mot *jorden* är blott ord utan mening, då man ju icke kan göra rättvisa åt ett dött ting. Men hvarken rättvisa eller billighet, i dessa ords allmänt antagna betydelse, kan finnas i ett stadgande, hvarigenom egare af jord, för hvilken uttryckligen och särskildt erhållits af staten försäkran om frihet från skjuts och gårdar, varda i trots deraf ålagda att för samma jord betala bidrag till skjutsens bestridande, och hvarken rättvist eller billigt kan det vara att förklara, att, ehuru den nuvarande privatbördan är till sin natur en statsbörda, får den likväl icke anses såsom någotdera, utan skall till en del betraktas såsom länsutskyld. De missförhållanden, som derigenom uppkomma, äro obestriddliga och till försvar för dem kan icke ens påstås, att det ena länet har större intresse af bördans aflyftande från jorden än det andra

Det säges ock, att om icke denna lag i och för sig är rättvis och billig, måtte den åtminstone vara mera rättvis och billig än den bestående. Icke heller detta kan jag obetingadt medgifva, men skall för tillfället lemna obestriddt, att den grund, hvarpå förslaget stöder sig, är mer rättvis och billig än grunden för bestående förhållanden. Detta vore också ett ganska kraftigt argument, om det vore fråga om att ordna någonting förut oordnad, eller, om man icke hade annat val än det emellan större och mindre mått af orättvisa eller obillighet. Men de förhållanden, som nu äro i fråga, befinnas vara genom lag ordnade långt innan någon af oss fans till, och man kan, med erkännande att de föranleda stora ojemnheter i skjutsningsbördans fördelning, till och med obilligheter, skaligen fordra, att icke dessa missförhållanden afhjelpas genom nya, som tillika medföra kränkningar af enskild rätt — någonting som ej är förenadt med de förra, ty orättvis är man ej berättigad att kalla en börda, som hvarken är större eller annorlunda beskaffad än den bäraren frivilligt åtagit sig. Emellertid är antagligt, att hvad som här säges, verkar ingenting i afseende på den afhandlade frågans utgång. En hvar af Kammarens ledamöter måste känna den fordran, grundlagen ställer på honom, och nationens rätt att vänta hos denna Kammare den mest öppna blicken för allmänna samhällsförhållanden, hos denna Kammare företrädesvis iakttagandet af statens eller hela samhällets intresse. Det är också gifvet, att den, som på samvete är öfvertygad, att den föreslagna lagen bättre än den gällande tillgodoser statens eller samhällets intresse och häfdar enskild rätt, lika väl hemmansegarens som icke hemmansegarens, lika väl innehafvarens af den privilegierade jorden som innehafvarens af den oprilegierade jorden, lika väl den politiskt mycket betydande som den politiskt litet betydande samhällsklassens, skall komma att

gifva sin röst för bifall till förslaget. Den, som deremot icke hyser en sådan öfvertygelse, måste rösta för afslag, och det är på denna grund, som jag för min del kommer att afgifva min röst för afslag.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr Wallenberg: Jag kunde visserligen inskränka mig att be få till protokollet antecknad att jag af allt hjerta instämmer med Herr Grefve af Ugglas och Herr Fröman, men sedan desse talare yttrade sig, har här förekommit åtskilligt, som jag tror bör tagas i öfvervägande af Kammarens samtliga ledamöter, såsom varande ganska viktiga moment i denna i och för sig högst viktiga öfverläggning.

Chefen för civildepartementet besvarade på sitt sätt, men icke fullt klart, den viktiga fråga, som gjordes vid förra öfverläggningen, nemligen huruvida Kongl. Maj:t ansåge sig kunna, om detta förslag blefve lag, deri, på grund af Konungens rätt att utfärda ekonomiska författningar, göra de mindre förändringar, som af omständigheterna redan nu ögonskenligen påkallades. I den Kongl. propositionen yttrar regeringen, att "förslaget till Riksdagens pröfning och antagande hämskjutes." Jag tror, att detta är samma ordalag, som begagnas, då Kongl. Maj:t någon gång undantagsvis för Riksdagen framlägger förslag till lag af civillags natur, och är det nu så, att Riksdagen antager detta förslag, kan efter min uppfattning ingen ändring i den nya förordningen ske med mindre än att Kongl. Maj:t och Riksdagen blifva derom ense. Vi hafva emellertid lyckan att i dag se bland oss Hans Excellens Statsministern, och han blir väl i tillfälle att upplysa Kammaren om huru det med denna fråga rätteligen förhåller sig. Är det så, att det skall fordras en Kongl. Maj:ts proposition eller enskild motion för att Riksdagen skall kunna besluta om nödig ändring i en eller flere af de många små lumpna detaljer, som finnas intagna i detta förslag, innebär endast detta i och för sig en så stor orimlighet, att förslagets antagande skulle medföra de allra största förvecklingar. Om man exempelvis tänker på att det skulle vara genom lag bestämdt att *fotsacken på en skjutskärta skall vara af läder*, skulle det t. ex. i trakten af Borås icke kunna medgifvas att en fotsack förfärdigades af någon stark väf, spacklad och målad. Nej, det ginge icke an! med mindre än att ett nytt beslut fattas af de begge statsmakterna. Om man vidare skulle tänka sig, att erfarenheten visade att den skjutsgossen medgifna rättighet att säga: *här vill jag stanna en half timme!* föranledde till prejeri och missbruk, så kan någon förändring i detta afseende icke utan lång tidsutdrägt och omgång ske; och detta derföre att nu skall till lag upphöjas hvad Landshöfdingeembetena hittills kunnat såsom förhållningsordres skrifva i dagböckerna, hvarvid man fått taga hänsyn till de särskilda orternas förhållanden; men så är det icke efter detta förslag.

Herr Civilministern har behagat yttra, att det har blifvit en börda för jordegaren att lemna ut sina hästar. Han fälde det yttrandet med anledning af 1633 års beslut. Men jag tycker att det *blef* en börda för dem, som egde hemmanen år 1633, och att nu frågan gäl-

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

ler att bereda *nuvarande* hemmansegare en skattelindring, hvarigenom deras egendom erhåller ett ökad kapitalvärde.

Vidare har samme högt ärade talare yttrat sig mycket omfattande angående, att jorden behöfde befrias från detta *onus*, hvilket borde äfven på andra samhällsklasser fördelas. Han har i det fallet gått så långt, att han ifrigt försvarat hvad ingen har bestridt, ty ingen bestrider, att en förändring bör ske, men det är skilnad mellan att medgifva behofvet af en förändring och att antaga detta förslag, som är behäftadt med sådana brister, att det icke kan på det hela tituleras såsom något annat än ett lappverk.

Det har af den högt ärade talaren blifvit yttradt, att bidragen af dem, som skatta ett hundra kronor efter andra artikeln, skola variera mellan en krona och 28 kronor! Skulle jag hafva hört vilse. är jag öppen för rättelse, men såväl jag som åtskilliga Kammiarens ledamöter, som jag derom frågat, hafva hört detta uppgifvas af Herr Civilministern. Ligger icke i denna uppgift en bland de allvarsammaste invändningar man kan göra *mot* förslaget? Och huru kan man i samma andetag tala om rättvisa, då man uppgifver, att i en ny beskattning skall kunna införas en skilnad mellan 1 och 28, blott derföre att den ene skattskyldige bor på ett ställe och den andre på ett annat ställe inom samma land.

Samme ärade talare nämnde, att vi skola göra oss förhoppningar om, att bidragen framdeles skola nedgå. Ja! vill man lägga förhoppningar i ena vågskålen och skattebördor i den andra, så tror jag, att förhoppningarne flyga i vädret; och *hur* kan man begära att vi skola fatta beslut, som äro orättvisa och obilliga, blott derföre att man förespeglar förhoppningar, att våra beslut icke skola blifva alltför olycksbringande? Det är väl något för mycket begärdt.

Den ärade talaren yttrade sig om statens jernvägsanläggning i Jemtland, och uttalade den åsigt att derföre att en statsbana genomgår Jemtland, böra provinsens inbyggare nu med tålmod underkasta sig denna förändring i skjutsväsendet. Jag är icke i stånd att se hvad det har med den föreliggande frågan det ringaste att göra. Det är möjligt, att längs åt jernvägen kan skjutsningsbestyret blifva mindre, men vinkelrätt mot jernvägen kommer man väl att åka så mycket mera. Jag kan icke heller finna något giltigt skäl, hvarföre de som bo i ett län skola olika beskattas mot dem som bebo ett annat, derföre att det förra genomskäres af en jernväg. Jemtland har dessutom lemnat så betydligt bidrag till statens jernvägsbyggnad, att jag för min del nästan förvånats deröfver; och för öfrigt lärer väl denna jernväg icke hafva tillkommit endast för Jemtlands skull, utan för att sammanbinda brödrarikena och för att få ned trävaror och annat sådant till hamnarne vid Östersjön eller Nordsjön. Det är således icke fullt riktigt att skylla på att statens jernväg blifvit lagd i Jemtland, blott för Jemtlands skull; och då man tog ett sådant bidrag som nihundratusen kronor af Jemtland, borde man väl hafva underrättat om meningen var att för samma sak taga ändå mera genom att öka beskattningen efter andra artikeln. Men att

nu tala om jernvägen såsom ett motiv för den föreslagna beskattningen, tyckes mig icke vara fullt riktigt gjordt.

Jag hade vid föregående öfverläggning i ämnet tillfälle att yttra mig om ett par saker, bland annat derom att det förhållande, att vid små skjutsstationer och gästgifverier man skall hafva rätt att begära hastar hvilken timme på dygnet som helst är en fullkomlig orimlighet och hvarken nödigt eller nyttigt. Det finnes en skjutsstation, der det gått ut 17 hästar på året, och entreprenadbidraget är der 490 kronor. Är det rimligt att underhålla skjutsen på ett så dyrt sätt vid en station, der så liten trafik eger rum, och finnes icke der och på många andra ställen tillfälle att ordna skjutsen så, att det skulle gå en omnibus eller kärrvagn en eller två gånger om dagen, hvilket skulle göra det betydligt billigare?

Vidare är föreslaget i den första paragrafen en högst märkvärdig sak, att "all skjuts för resandes befordran bör, så vidt ske kan, på entreprenad upplåtas i enlighet med hvad derom i denna stadga förordnas.

Maximibeloppet af den skjutslega, som må af entreprenör få upp bäras, hvilket belopp kan bestämmas *olika för olika län* och jemväl *för olika delar af samma län*, fastställes af Kongl. Maj:t, efter förslag af vederbörande landsting och länsstyrelse." Jag tror, att denna I § borde innehålla *ett maximum*, och att det icke måtte tillkomma de olika landstingen att uppdrifva denna siffra huru högt som helst. När vi vidtaga en så stor och kostsam förändring, som denna, är det väl icke för mycket, att man får veta hvad det kostar att resa efter skjuts. Kammarkollegium har gjort allvarsamma anmärkningar mot denna punkt? Och är det icke uppenbart att den skall gifva anledning till de största oegentligheter och svårigheter i fråga om reseräkningar? Jag kan icke inse, hvarföre man icke skall kunna bestämma, att skjutslegan icke får öfverstiga ett visst pris per mil.

Sammansatta Utskottets ordförande har talat om att "all skjuts i Sverige vore extra post". Nog förekommer det i detta betänkande många extra saker, men hufvudsaken, nemligen hvad det kostar att resa efter skjuts — den må nu kallas extra post eller hvad man vill — får man icke veta på annat sätt än att det skall bestämmas af länsrepresentationen, och att klagomål deröfver få föras och Kongl. Maj:t i sista hand derom bestämma, och de administrativa besvärsmålen ansenligen tillväxa. Jag fäster mig icke vid om skjutsen blir mer eller mindre dyr, men hvad jag förvånar mig öfver, är att då man genom detta förslag vill upphöja en mängd småaktiga bestämmelser till civillag, så finnes det icke någonting bestämdt om sjelfva hufvudgrunden.

Herr Civilministern yttrade vid föregående öfverläggning i ämnet, att det var "683,850 kronor, hvilka de till skjuts indelta hemman, som ingått på entreprenad, hafva att utöfver sin bevilning efter andra artikeln erlägga, hvaraf och då derjemte uppmärksammas att för en stor del hemman skjuts in natura utgöres och att icke allenast säterier och boställen, till följd af gällande föreskrifter, utan ock kanske $\frac{2}{3}$ af den skjutsningssskyldighet underkastade jorden till följd af sin

*Förändrad
reglering af
skjutsväseniet.*
(Forts.)

belägenhet är från deltagande i skjutsningsbesväret för närvarande befriade, framgår att de till skjuts indelade hemmanen hafva att draga en börda, hvilken, ehuru mycket olika fördelad, dock för dem i medeltal säkerligen uppgår till bevillningens dubbla belopp. Om vid fastställande af taxering å dessa hemman afseende fästes å sådana förhållanden, anser jag sådant icke underligt. Men om nu dessa hemman befrias från en skyldighet, som, så vidt jag förstår, icke bör hvilas på dem, så stiga derigenom, under iakttagande af bevillningsförordningens föreskrifter, deras taxeringsvärden, hvilket åter kommer att verka derhän, att andra beskattningsföremål, med hänseende till gemensamma kommunala afgifter, också få en lindring“. I dag har Herr Civilministern uppgifvit siffran till 800,000 kronor, men det var väl för effektens skull, och jag håller mig till den af honom uppgifna lägsta siffran 683,850 kronor, som skulle utgöra den lindring, af hvilken hemmanen komme i åtnjutande. Deremot, säges det, skulle hemmanen genom ökad taxeringsvärde få ökad bevillning. De skjutsskyldige erlægga nu således 683,850 kronor, som kapitaliseradt efter 5 procent ränta gör ett belopp af 13,677,000 kronor, hvartill lindringen i kapitalvärde skulle uppgå. Detta skall nu beskattas. Om det beskattades efter den vanliga grunden, 3 öre per hundra kronor, så blefve det ett belopp af 4,103 kronor 10 öre, som utgjorde den kontingent, dessa hemman skulle bidra med, men om det nu, på sätt här är föreslaget, blefve dubbla beloppet, så uppginge det till något öfver åttatusen kronor. Jag nämner detta endast för att visa, att det icke är precis detsamma att säga att den lindring, man bereder hemmansegarne genom att afskrifva en kapitalskuld af 13 millioner kronor, får man ersatt genom ett bidrag af några öre på hvarje hundra kronor af fastighetstaxeringen; och äfven om de, som komma i åtnjutande af den stora lindringen, skulle betala dubbla beloppet, emot det som nu erlægges i fastighetsbevillning. Det blir i alla fall jemförelsevis en ren obetydlighet.

Sammansatta Utskottets ärade ordförande har på en fråga, som blifvit gjord, yttrat, att *priset på skjutsen är något, som man får se*. Ja! det tror jag nog att man får se; men nog vore det bättre att få veta ett maximipris i siffror nu, innan Riksdagen antager det föreliggande förslaget; och då jag här icke finner något bestämdt hvad det kommer att kosta, ehuru jag kan se, att det blir dyrt och Herr Civilministern medgifvit att *samfärdseln blir fördyrad och försvärad*, tror jag att det vore skäl att man toge reda på hvartill kostnaden skulle belöpa sig, innan man bifaller förslaget.

Enligt 3 § skall skjutslegan bestämmas af landstinget med Konungens Befallningshafvandes samtycke. Men sedan finnes det en §, som talar om huru länge man skall vänta på bästar, en annan § om huru *långsamt* — jag säger med flit icke huru fort — man skall köra, och sedan en annan § om huruledes skjuts-gossen har rättighet att stiga af och säga: *här vill jag stanna en half timme*. Således, i fall detta förslag upphöjes till lag, kommer man att få först den skrifna taxan, som blir spikad i gästrummet och som är tillgänglig, men sedan finnes det en mängd okända och oskrifna taxor, hvilka

medföra att alla de nya anordningarne tillsamman tagna leda derhän, att man blir tvungen att skaffa sig fram *genom beting*. De okända taxorna hvarmed resande sannolikt komma att betungas bestå deruti: 1:o. Resandes skyldighet att vänta vid skjutsstationen en och en half timme på ett par hästar, som kanske redan stå i stallet, kan förkortas genom extra afgift till hållkarlen. 2:o. Resandes skyldighet att på jemn väg och i godt väglag uppehålla sig en och en half timme på milen, och 3:o skjuts-gossens rättighet att hålla stilla en half timme midt på ett skjutshåll, kunna också utjemnas med kontant erkänsla af den resande till den skjutsande. Det blir följden af sådana bestämmelser, som detta förslag innebär. Jag kan rakt icke se, hvarför man skall vara så ömtålig om att icke vilja revidera ett så beskaffadt förslag som detta. Under en lång följd af år har jag icke sett någon Kongl. Maj:ts proposition, som mött så många och allvarsamma invändningar, som denna; och jag kan icke förstå, hvad det skulle vara för farligt uti att nu afslå betänkandet, då det kunde komma igen i en annan form nästa riksdag. Då kunde också regeringen utsöndra från detta förslag allt, som icke bör upphöjas till civillag, utan som kan anses tillhöra den ekonomiska lagstiftningen.

Det har af Herr Montgomery Cederhielm blifvit yttradt, att detta skulle vara "en politisk fråga". Jag har deremot gerna velat deri se blott en ekonomisk fråga, men som jag anser att den ärade talaren, jag nyss nämnde, känner ställningen bättre än jag, så får jag väl antaga att vi nu diskutera en politisk fråga. Men jag betviflar icke desto mindre, att det vore politiskt klokt af Första Kammaren att bifalla denna fråga blott derföre att Andra Kammarens majoritet synes önska det. Man talar här rätt ofta om "tillmötesgående mot Andra Kammaren", och jag skulle ingenting hafva deremot, i fall ett ömsesidigt tillmötesgående emellan Kamrarna kunde uppkomma. Ännu har jag icke sett något spår till ett så angenämt förhållande, utan blott den ena påminnelsen efter den andra, att Första Kammaren bör göra Andra Kammaren till viljes. Jag kan likväl icke finna, hvarföre Första Kammaren skulle tveka att begagna sin beslutanderätt i den föreliggande frågan, blott derföre att Andra Kammaren redan fattat sitt beslut. Om man i hvarje förekommande fråga vill såsom argument åberopa majoritetens anspråk inom Andra Kammaren, och om Första Kammaren icke ansåg sig hafva någon annan uppgift än att gå denna majoritets önsknings till mötes, då kunde flertalet af Första Kammarens ledamöter stanna hemma och bättre använda sin tid än att gagnlöst sitta här och ikläda sig ansvaret för landtmannapartiets beslut.

Efter nu denna fråga är af mina ärade motståndare betecknad såsom en politisk fråga, och om jag skall sätta tro till hvad man här hviskat om och hvad Herr Carl Ekman antydt, så skulle det komma att inträffa att, i fall detta förslag nu icke antages jemväl af Första Kammaren, landstingen skulle komma att utse till ledamöter af Första Kammaren ett större antal bland den samhällsklass, som redan nu utgör majoritet i Andra Kammaren.

Då redan mycket har, man och man emellan, talats om denna

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

sak, och en sådan förändring af Första Kammarens sammansättning framhålles såsom ett hot, så har jag icke tvekat att till protokollet omförmåla detta märkliga förhållande. Men jag ber Herr Talmannen tillåta mig fortsätta i den tankegång, som synes vara rådande hos det mäktigaste partiet vid riksdagen. När majoriteterna inom begge Kamrarne komma att utgöras af medlemmar af en och samma samhällsklass, så vore obilligt begärdt att bibehålla skilnaden i afseende på riksdagsarfvodet, utan man beslutar då troligen helt enkelt, att begge Kamrarnes ledamöter skola uppbära arfvoden af statskassan för representantkallets utöfvande. Derigenom bortfaller den sista skymten af olikhet mellan Kamrarne, och den nu varande representationen förvandlas till ett *enkammarsystem*, ehuru öfverläggningar fortfarande kanske hållas på två skilda rum. Då synes landtmannapartiets käraste önsknings gått i fullbordan, ty då röner detta parti icke vidare det ringaste motstånd. Men denna angenäma situation blir icke länge ostörd, ty när man drifvit sakerna derhän, då kommer frågan om *representationsförändring* åter på dagordningen. Ju större efterlåtenhet Första Kammaren visar i frågor, som uteslutande afse att tillskynda medlemmar af landtmannapartiet fördelar på andra samhällsklassers bekostnad, desto snarare komma vi derhän, att de, hvilka, liksom jag, varit med om 1865 års representationsförändring, få ångra sig. Men jag hyser den förhoppning att, ehuru regeringen icke vill lägga sitt inflytandes tyngd i vågskålen till de svagare samhällsklassernas skydd, Första Kammarens majoritet likväl icke skall tveka att göra det. Jag anhåller om afslag å den föreslagna paragrafen.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Jag skall vid detta tillfälle endast upptaga ett par formella anmärkningar, som blifvit gjorda mot det framlagda förslaget, helst som jag med afseende på den ena af dem dertill blifvit särskildt uppmanad.

Herr Fröman ansåg att detta förslag till sin natur hufvudsakligen vore af ekonomisk och administrativ art, och att Kongl. Maj:t, i den mån så vore förhållandet, blott bort infordra Riksdagens mening, för att sedan afhjelpa saken genom ett reglementariskt stadgande. Han ansåg, att den omständighet att i gällande lag, nemligen i 28 kap. Byggningabalken, funnes föreskrifter i ämnet, ingalunda borde utgöra hinder derför, enär, enligt lagkomiténs åsigt, som han ansåg allmänt vara erkänd för riktig, de stadganden, som der funnos, icke voro till sin beskaffenhet sådana, att de borde höra till den allmänna civillagen. Med afseende härå ber jag likväl att få erinra, att lagkomiténs utlåtande alldeles icke har någon officiel betydelse; och huru svårt det är att i allmänhet uppdraga en gräns efter rigtiga grunder mellan den civila och ekonomiska lagstiftningen, hvilket äfven haft till följd att 1809 års Lag-Utskott i ett betänkande yttrat att med afseende å dessa svårigheter torde man tills vidare, och intill dess en bestämd grund blifvit uppdragen, göra klokt i att anse det för lag, som står i lagen. Ehuru någon tid efter det lagkomiténs betänkande, med den auktoritet som det hade, och äfven stundom förr än detta betänkande afgafs,

åtskilliga stadganden utan Rikets Ständers medverkan flyttats dels ur Byggningabalken och dels ur Handelsbalken, så har likväl under sista decennierna den åsigt, som 1809 års Lag-Utskott sökt göra gällande, ater blifvit upptagen, och såsom lagfrågor blifvit behandlade åtskilliga stadganden i Byggningabalken, som äro minst lika mycket af ekonomisk natur, som den nu ifrågavarande, såsom t. ex. angående skyldigheten till uppförande af humlegårdar och tiondelador med flera andra frågor. Jag tror icke att i senare tider något stadgande, som kvarstått i 1734 års lagtext, blifvit upphäfdt i annan form än den, som för stiftande och ändring af civillag är föreskrifven. I denna fråga tillkommer dessutom, att här ingår frågan om ett onus, en påлага, som enligt § 73 Regeringsformen icke utan Riksdagens samtycke kan af Konungen påbjudas. Vid sådant förhållande tror jag, att det har varit nödvändigt att till Riksdagens afgörande öfverlemnade åtminstone de väsentligare delarne af hvad detta förslag innehåller. Dessutom möter en stor svårighet att så afskilja dessa delar från de andra, att icke uti de delar, som icke blifvit intagna i författningen, infördes sådana bestämmelser, som förringade verkan af de delar, som Riksdagen hade beslutat; under alla förhållanden torde det väl vara önskvärdt för Riksdagen att få frågan i hela dess sammanhang sig förelagd och derigenom komma i tillfälle att fullständigt bedöma densamma.

Det finnes dessutom en annan omständighet, som något försvarar eller åtminstone gör olägligt det förfaringssätt, som af Herr Fröman blifvit antydt, eller att Kongl. Maj:t endast skulle inhemtat Riksdagens mening, nemligen den, att sättet för Riksdagens behandling af en Kongl. proposition, som icke påkallar något Riksdagens beslut, är temligen tvifvelaktigt. Må hända är det en brist i vår Riksdagsordning, att något stadgande i detta syfte icke finnes; men såsom förhållandet nu är, skulle sannolika följden af en sådan proposition blifva, att densamma icke kunde remitteras till något af de ständiga Utskotten, utan, då Kongl. Maj:t endast infordrat Riksdagens tanke och ansett frågan icke vara af civillags natur, måste skickas från hvardera Kammaren till ett dess tillfälliga Utskott, hvilket, i fråga om en Kongl. proposition väl icke vore rätt lämpligt.

Herr Fröman antydde vidare en omständighet, som synes mig i någon mån förringa den praktiska vigten af den åsigt han sjelf ansåg vara den rigtiga, nemligen den att, så snart denna stadga kommit i tillämpning och genom utlysta entreprenadauktioner blifvit satt i verket, skulle tredje mans rätt deraf blifva beroende och Kongl. Maj:t då vara ur stånd att göra ändringar i författningen, äfven om han icke vore derifrån förhindrad af Riksdagen. Härmed vill jag dock icke hafva sagt, att icke i en stadga, sådan som den nu föreliggande, kunna finnas åtskilliga föreskrifter, som alldeles obestriddligt äro af den natur, såsom ock af chefen för Civil-departementet blifvit antydt, att Kongl. Maj:t må hända i en framtid anser sig kunna vidtaga ändringar deruti, men att nu söka uppdraga en bestämd gräns för de fall, der detta skulle kunna ske, vore icke lämpligt, och hvad jag derom kunde ytra skulle icke hafva någon betydelse för framtiden, hvadan jag måste undandraga mig att i afseende härå lemna Herr

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Wallenberg något närmare besked, än det som innefattas i chefens för Civilepartementet antydan.

Den andra anmärkningen, som föranledt mitt uppträdande, afser Herr vice Talmannens yttrande, hvilken, så vidt jag fattade det rätt, ansåg, att genom denna Kongl. Maj:ts proposition ett ingrepp skulle vara gjordt i de adliga privilegierna. Jag vill alls icke ingå på frågan, huru vida dessa privilegier ännu kvarstå såsom adliga privilegier, i hvilken fråga, såsom vi veta, tvenne af våra statsrättslärdar, som afhandlat densamma, stannat i stridiga meningar. Det vissa är emellertid, att dessa privilegier, de må vara adliga eller icke, ännu existera och äro gällande, samt att det icke varit afsedt att genom denna Kongl. proposition upphäva desamma, ehuru de å andra sidan icke ansatts kunna så utsträckas, att de skulle innefatta ett fribref för säterierna, att vara fria icke allenast från de besvär, som funnos då privilegierna utgäfvos, utan jemväl för evärdeliga tider från alla uppoffringar, som af staten kunde fordras. En sådan befrielse tyckes Herr vice Talmannen i sitt anförande hafva åsyftat, då han yttrar att, enligt privilegiernas innehåll, säterierna äro fria icke allenast från skjutsning och andra uppräknade onera, utan ock från gårdar och kontributioner. Kontributionerna voro på den tid, då privilegierna skrefvos, en teknisk term, hvilken uttryckte detsamma som nu menas med bevilning. Ett par exempel ur författningarna från denna tid vill jag nämna, hvilka äro i detta afseende upplysande. År 1720 den 14 April utfärdades »Rikets Ständers bevilning, till 1720 års allmänna kontribution», och der hette det i inledningen: »Till Kongl. Maj:ts tjänst, rikets försvar och en oförvitlig freds erhållande påtaga sig Rikets Ständer under enhälligt öfverenskommande följande kontribution för detta år: Dock utan men i deras privilegier och att denna fria bevilningen ej längre må fordras, än den i bokstafven lyder.»

År 1723 den 18 December utfärdades likaledes »Sveriges Rikets Ständers bevilning till en allmän kontribution för år 1723 och de följande åren intill nästa Riksdag». Att påstå det säterier skulle vara befriade från kontributioner, skulle således vara alldeles detsamma som att påstå, att de skola vara befriade från bevilning. Genom 1809 års Regeringsform, som stadgade ett särskildt förfaringsätt för bevilningars fastställande, äfvensom genom den tillämpning deraf, som oafbrutet skett efter år 1809, har likväl påläggandet af bevilning, som jemväl varit och ännu i denna stund är lagd på all fastighet, icke behandlats såsom en privilegiefråga, och ej heller har detta egt rum med kommunallagarne, der grunden för beskattningen äfven hvilat på en fastighetsbevilning, som jemväl träffar säterierna. Det kan icke nekas, att det privilegium, som ostridigt ännu kvarstår, eller säteriernas frihet från skjutsningar, i någon mån förlorar sitt värde derigenom, att andra skjutsskyldiga hemman befrias från detta onus och att kostnaden därför öfverflyttas på staten och alla kommuner gemensamt; men det är något, som i allmänhet händer med privilegier, att, i den mån dessa finnas orimliga, man söker komma dem så nära, som ske kan, utan att kränka dem; och i den vägen är icke något annat nu föreslaget, än hvad som är gjordt förut, eller

att staten till lindring af skjutstungan skall bevilja ett anslag, utöfver det som nu utgår, med 175,000 kronor.

Det bidrag, som är afsedt att utgå från länen, faller visserligen litet mera i ögonen, emedan det skall särskildt debiteras såsom bidrag till skjutsentreprenader, men i sak och i fråga om beröringen med privilegierna gör detta ingen skilnad.

*Förändrad
regering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Herr von Koch: Då jag, när denna § diskuterades den 10 April, yttrade mig, dels på för- och dels på eftermiddagen, anser jag mig icke nu böra uppehålla Kammaren mera än med att säga några ord för att förklara min nuvarande ställning till frågan. Min ställning är nemligen nu en annan än hvad den då var.

Då Herr Frömans yttrande hufvudsakligen var rigtadt mot den s. k. konstitutionella delen af frågan, hvarom jag vid en föregående öfverläggning den 11 April i ämnet yttrade mig, hade jag tänkt besvara Herr Frömans anmärkningar mot hvad jag då yttrade; men det har numera blifvit nästan öfverflödigt. Grefve Hamilton instämde då i min uppfattning af frågan, huruvida denna lag skulle vara att anse såsom en ekonomisk lag eller civillag. Nu har sedermera Hans Excel-lens Herr Statsministern yttrat ungefär samma åsigt, ehuru han, på den plats han innehar icke kunnat yttra sig alldeles så upprigtigt som jag, då han lätt kan komma i tillfälle att få knäcka den svåra casus, hvori skilnaden emellan ekonomisk och civillag ligger. Min öfvertygelse är fortfarande att vi icke *nu på denna väg* kunna ändra grundlagen. Hvad som är civillag är civillag efter ämnets *natur* och, efter mitt omdöme, icke till följd af *stället*, der det står omtaladt. Kan Herr Fröman definiera detta, så torde han göra det; och han skulle inlägga stor förtjenst såsom Justitieombudsman, om han till nästa riksdag droge upp skilnaden i afseende på skjuts- eller skiftesstadgan mellan dessa båda slag af bestämmelser.

I afseende på det *hufvudsakliga*, hvarom jag tänkte yttra mig i dag, nemligen frågan om behörigheten att använda landstinget såsom en mellanhand, *i ändamål att söka lägga ett band på vinningslystnaden och begäret hos entreprenörer att tillskansa sig fördelar på det allmännas bekostnad*, är jag så fullständigt förekommen af Herr Carl Ekman, att jag tager mig friheten i det afseendet endast åberopa hvad han yttrat.

Hvad Herr Wallenberg i ämnet yttrat hade jag tänkt taga upp till besvarande, men då jag i dag, under fortsättningen af hans anförande, fann, att han påtagligen icke läst handlingarne i detta ärende, åtminstone icke med den uppmärksamhet, som man *borde* använda, då man uppträder såsom en så skarp anmärkare, vill jag icke till hemötande upptaga annat än ett par yttranden som han fälde, hvilka just visa huru han studerat sig in i ämnet. Han påstod, att lands-tingen skulle *bestämma* skjutslegan. Så är det emellertid *icke*, det blir *Kongl. Maj:t*, som bestämmer den. Han talade vidare om att derest förslaget antogs det blefve omöjligt att göra upp något rese-reglemente, då man icke hade skjutslegan bestämd på förhand. Herr Wallenberg kommer icke i håg ens huru vi hafva det nu och att

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*
(Forts.)

ett resereglemente kan tillämpas nu, ehuru legan är olika nu på olika sätt på många särskilda ställen. Då han yttrade sig om huru illa det framdeles skulle blifva stäldt med samfärdseln, genom dess försenande och fördyrande, kom han icke i håg, att man nu i Stockholm till exempel måste säga till om hästar *6 timmar förut*; och hvad *dyrheten* beträffar, vill jag exempelvis nämna, att man här i *Stockholm*, der skränet mot förslaget är värst, nu betalar 2 kronor milen i skjutslega och att i *Dalarne* vid Krylbo, som jag passerade häromdagen, är skjutslegan 4 kronor 50 öre. De, som i öfrigt så mycket frukta landstingens inflytande å skjutsens dyrhet, tyckas ej heller hafva tagit kännedom om handlingarna i denna fråga. De skulle eljest veta, att landstingen icke i ett enda län, utom Gotlands, *tillstyrkt* högre skjutslega än hvad Konungens Befallningshafvande i samma län ansett utgöra *skjutsens verkliga värde*, samt att enligt landstingens förslag (pag. 114 komité-betänkandet) entreprenadskjutslegan i 11 distrikt *skulle blifva högst 1,60*, i 12 *högst 2* (lika med Stockholms nu), samt endast uti Westernorrlands läns, i det *ena* distriktet *högst 2,50*, i det *andra* *högst 3* kronor. Jag vet då icke hvarför man skall vara så rädd i detta hänseende. På samma gång vill jag nu förklara, att jag icke delar de politiska farhågor, som här uttalats i afseende på att öfverlemna till landstingen att bestämma om ett entreprenadbidrag för tillfället skall beviljas eller afslås, då beloppet anses för högt.

Min närvarande ställning är, att jag *nu* antager den 22 § och sedermera vill framställa mina anmärkningar vid innehållet af några andra paragrafer, särdeles mot förslaget att inrätta ölkrogar vid alla skjutsstationer och åliggande för entreprenör att ställa propieborgen, i afseende hvarå jag tror modifikationer vara lämpliga och lätta att vidtaga. Skulle sådana kunna från ministerbanken *nu* medgifvas, vore det ganska väl, men i annat fall skall jag, utan att framställa något yrkande, för tillfället endast, för framtida rättelse, till protokollet uttala mina anmärkningar. För öfrigt vill jag upprepa att äfven den 9 §, som blifvit så mycket klandrad, är bättre än nuvarande stadganden, som nämligen 1844 års cirkulär tillämpas *så som det borde* och icke *arbiträrt, som nu sker*.

Jag anhåller om bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Wærn: Då jag begärde ordet, var det min mening att blott säga några få ord med anledning af anmärkningen, som blifvit gjord emot de åsikter, hvilka jag framställde i mitt yttrande vid förra diskussionen i ämnet, men då jag nu fått ordet, försvinner denna anledning, såsom varande jemförelsevis obetydlig, och jag vet icke om, innan jag slutar, jag ens kommer att vidröra densamma, utan anser jag mig här böra i främsta rummet protestera mot de af Herr vice Talmanen uttalade åsikter. Det är emot den aritmetiska rättvisa, han vill göra gällande och det stora missnöje som han påstod af detta förslag skulle uppkomma i landet; mot hvilka uttalanden jag på det bestämdaste måste protestera. Det är väl icke fråga om, huru många som blifva berörda af denna börda i det ena eller andra fallet, utan frågan måste gälla saken i sig sjelf och dess egen rättvisa. Är det rätt

att af den skjutsskyldige jordegaren fordra, att han skall lemna sina göromål för att befordra resande mot en af staten bestämd afgift, då är icke något att säga deremot; men är detta deremot en föräldrad och barbarisk inrättning, hvars afhjelpande är af rättvisa påkallad, torde sådant icke kunna ske på annat sätt, än att andra skattskyldige äfven få deltaga i de bördor, som man anser nödvändiga för åstadkommande af ett godt skjutsväsen, vare sig fördelningen sker på det nu föreslagna eller på något annat sätt. Detta måste blifva en nödvändig följd af olägenhetens afhjelpande, och så långt hafva vi, efter mitt förmenande, ännu icke kommit, att storleken af det belopp, som här är i fråga, kan i ringaste mån inverka på oss. Jag fruktar därför icke heller de "olycksdiga följder" och det "högljudda missnöje" som skulle yppa sig. Väl har jag sett sådana uttryck i de dagliga tidningarne, och dessa äro i sin fulla rätt att förorda hvad de anse vara det rätta, och ju lifligare och varmare de göra det, desto mer hafva de min aktning, men att de tala mycket högt kan icke hafva den ringaste verkan på mig eller föranleda mig att göra mera afseende på deras ord, än hvad förebragta skäl kunna förtjena.

Vidare måste jag på det bestämdaste protestera mot den doktrin, som motsätter sig lindringar i dessa bördor på den grund att den som köper jorden måste finna sig i desamma, enär han vid köpet betalt den köpesumma, som jorden *med* dessa bördor var värd och således i nedsättning af köpeskillingen för dem erhållit valuta. Detta är ett tal, hvilket man ofta får höra, men som icke innebär någon sanning, ty den, som köper en jordegendom, betalar för densamma ett pris, som bestämmes af tillgång och efterfrågan, och har alldeles icke afsatt något kapital för att betala de bördor, som hvila på jorden, eller iklädt sig de afgifter, som erfordras för att blifva af med dessa bördor, hvartill han, äfven härförutan, är fullt berättigad. Hela denna deduktion förefaller mig alltså ytterligt förfelad och icke förtjent af något afseende. Jag kan icke underlåta att i sammanhang härmed påpeka, i huru skarp strid detta tal står med de förklaringar man får höra om, att man icke denna, utan en annan gång vill borttaga en skyldighet, som man dock erkänner vara förlegad och barbarisk, ty böra dessa bördor vidhänga jorden, därför att de funnos, då jorden köptes, så måste de väl städse göra det. Jag kan därför icke sammanjemka dessa åsigter med hvarandra, utan anser det vara ett betydelselöst tal.

Den ärade talaren öfvergick derefter till framställning af den kontrast, som han fann emellan den hastighet, med hvilken vi under det nya samhällsskicket fortskridit i eftergifter, och de stora fordringar som fortfarande gjordes på nedsättning i skatter, särskildt för en viss klass, samt huru litet vi deremot gjort för vårt självbestånd, och såsom bevis för det senare anförde han att vi ännu icke kommit till någon lämplig organisation af vårt landtförsvär. Denna fråga har dock på senare tider vida mer än under föregående perioder utgjort föremål för behandling inom Riksdagen, och då man talar om de skattelin-dringar, som man dels åstadkommit, dels sökt att åstadkomma, bör man väl icke jemföra benägenheten för dem med benägenheten för

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

ett organisationsförslag, utan med benägenheten att göra penninge-uppoffringar, och då måste jag påpeka huru stora penningeuppoffringar båda statsmakterna varit villiga att göra för vårt landtfforsvar, ty huru mycket bättre är icke hvad vi derigenom erhållit, än det vi förut haft. Jag kan därför icke heller instämma med talaren på stockholmsbänken deri, att vi begärde ett misstag genom införandet af det nya representationsskicket, ty jag anser att detta visat sig ganska väl motsvara statens behof äfven i denna del.

Hvad frågan om den privilegierade jorden angår, så har Hans Excellens Herr Statsministern redan svarat derpå, men jag kan icke underlåta att protestera mot åsigten, att den frihet från vissa onera, som af säterier åtnjutes, skulle lägga hinder i vägen för att utsträcka denna frihet äfven till annan jord, ty lagstiftaren kan väl icke vara hindrad att befria andra hemman från bördor som tynga desamma, därför att sådan frihet för 150 år sedan meddelades säterierna, utan till befordrande af statens kraf i detta afseende måste vi bidraga, utan att kunna undandraga oss detta på grund af några gamla pergament eller papper. Dessutom är det endast frihet från skyldigheten att taga hästar från gården som i friheten från skjutskyldigheten innebäres, och ingalunda någon frihet från skatt.

Då jag begärde ordet var det för att yttra mig emot och bestrida tolkningen af föreskriften om landstingens bidrag. Då jag för min del anser, att landstingen skola komma att ådagalägga att denna bestämmelse är god, kan jag endast säga, att då det erkännes att rättsprincipen är, att den resande betalar sin skjuts efter dess fulla värde, så måste också, då denna princip följes, kostnaden blifva mycket olika på olika orter, och de som företrädesvis på de olika lokalerna få bära denna kostnad, äro länets invånare. Nu, säger man, måste staten härtill bidraga, då det är många resande, som icke bo i länet. Ja väl, men med huru mycket? Skall staten bidraga med allt? Detta vore ett radikalt sätt att afhjelpa alla dessa olägenheter, men det kan med lika mycket skäl ifrågasättas, att staten skall på sin bekostnad utjemna hvilka olägenheter som helst deraf att en del är dyrare än en annan, hvilket staten icke mäktar, och som skulle vara ett fullkomligt Don Quixoteri. Utan tvifvel har staten någon förbindelse att befrämja den allmänna samfärdseln och framför allt att bekosta hvad som erfordras för att dess embetsmän skola komma fram, men af dessa skäl kan man icke begära, att staten skall mer än i en viss proportion bidraga till afhjelpande af lokala svårigheter. Men då det således erkännes vara rätt att staten lemnar något bidrag, återkommer frågan, huru stort detta bidrag bör vara; om det skall stå i förhållande till skjutslegan eller till antalet resande, eller till hvad entreprenörerna begära, eller till beloppet af hvad länen sjelfva vilja bidraga med. Jag anser att det lämpligaste måste vara att sätta statens bidrag i förhållande till hvad länen sjelfva bidraga med, och då staten säger, att den vill rätta sig efter landstingen och betala lika mycket som de anse länen böra utgöra, kan icke ringaste tvifvel uppkomma derom, att denna hälft är vida mer, än hvartill fyllnaden i resekostnaden uppgår för de utom länet boende, som inom länet resa. Äfven

på jernvägar uppgår, på sätt jag i mitt föregående yttrande anförde, icke medeltalet af den väglängd hvarje resande färdas till mer än 4,3 mil, och man måste deraf finna, att de resande äro så bundne inom sina egna lokaler och antalet af långväga resande så ringa, att det äfven med tillägg af de statens embetsmän, som göra resor inom orten, icke kan uppgå till mer än $\frac{1}{10}$ möjligen $\frac{1}{20}$ af hela antalet, men omöjligt till hälften deraf.

Hvad särskilt embetsmännen angår, så får jag dessutom fästa uppmärksamheten på att, genom den frihet man gifvit landstingen att bestämma beloppet af entreprenadbidragen, landstingen kunna, om de anse sådant lämpligt, föreslå skjutslegan till så högt belopp, att staten derigenom kommer att få betala allt för sina embetsmän.

Vidkommande slutligen den konstitutionella betänkligheten, att landstingen skulle kunna beskatta staten, så och då de, som föra det talet, säga, att staten borde betala *allt*, kan det väl icke finnas något konstitutionellt hinder att låta landstingen bestämma med huru mycket de vilja bidraga. Detta är ju en fördel för staten, ty med så mycket de betala, med så mycket betalar staten, efter dessa talareshänseende; och kan jag därför icke finna, att dessa så kallade konstitutionella betänkligheter äro af någon vikt.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren, utan skall endast tillägga att jag anser det vara skäl att bifalla förevarande punkt.

Grefve Mörner, Oscar: Efter den långa debatt, som angående denna fråga egt rum, kan jag icke hafva mycket att tillägga, och jag skulle ej heller hafva begärt ordet, om jag icke varit ledamot af Sammansatta Utskottet, som behandlat ärendet, och funnit mig föranledd att mot Utskottets beslut inlägga en reservation. Jag torde således få ingå i någon granskning af Utskottets förslag.

Det har yttrats af chefen för Civildepartementet, jag kan icke ordagrant säga orden, men innehållet var, att skjutsbördan vore en börda, som utan befoget och utan rättvisa blifvit lagd på jorden. Jag vill då tillåta mig att fråga, såsom jag gjort en gång förut, utan att derå erhålla något svar: kan något samhälle existera utan skatter, utan inrättningar i samhällets intresse eller med ett ord utan sådana åtgärder, som göra det möjligt för ett civiliseradt samhälle att vara till? Besvarar man den frågan med nej, och dertill besinnar i hvad skick Sverige var under medeltiden, och om man vet hvad Botin, om äfven Herr Civilministern sådant något förbisett, upplyser, nemligen att skyldigheten att med skjuts och förplägning förse vägfärdande man var en urgammal förpligtelse för svenske jordegare, så torde man finna, att det sätt hvarpå skjutsningen, efter hand och småningom utbildades, helt naturligt framgick ur förut varande förhållanden och icke ansågs innebära orättvisa, om det äfven stundom kändes som en tryckande börda.

Det höres dock ofta, och äfven under denna diskussion har det hörts ett tal, som om *lagligheten* skulle prövas efter åsikter som gälla i långt senare århundraden än då förhållandena infördes eller lagarne stiftades. Beklagas måste dock att så irriga, så svaga och lätt folk-

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

*Förändrad
regering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

förledande åsichter kunna uppkomma och framhållas af män, som borde förstå bättre och som i stället för sådant tal borde sjelfve inse och för andra påyrka vigten af att samhället erkänner att lagar och anordningar som äro utfärdade och vidtagna af landets regering på den tid händelserna tilldrogo sig, måste anses fullt lagliga då under en längre påföljande tid desamma blifvit erkända och åtlydda och att efterkommande i 5:te och 6:te led icke ega att såsom olagligt och obehörigt stämpla hvad som skett i förfädernas tid. Äfven samhällenas förhållanden måste subsumeras under preskription af tid, annars kunna inga lagliga rättigheter finnas, utan godtycket för dagen blifver lag, och enda rättigheten blifver makten.

Jag ber att få anmärka, att jag härmed alldeles icke velat antyda, att icke sådana förhållanden kunna inträda, att vissa skatter böra borttagas, tryckande onera upphävas o. s. v., men jag påstår, att man vid dylika förändringars genomförande bör taga i betraktande förhållandena sådana de i och för sig sjelfva äro vid den tidpunkt, då den ifrågavarande förändringen skall ske, och icke åberopa som berättigande för ändringen, förmente orättvisor i fordna tider, i synnerhet då den slutsats, man deraf vill draga, icke finnes vara öfverensstämmande med det sanna. Jag har aldrig bestridt att jag önskar en förändring i skjutsväsendet, jag har tvärt om medgifvit, att jag anser åtgärder i den riktningen önskvärda och vill medverka dertill, och den 10 April kunde jag ännu hysa ett svagt hopp att det kunde vara möjligt att åstadkomma ett medlingsförslag, men i dag finnes icke denna förhoppning, sedan Medkammaren utan minsta afseende på den återremiss, som denna Kammare beslutat, antog Utskottets förslag i alla dess punkter.

Jag har hört att, om vi ville ändra några mindre betydande paragrafer i förslaget, så skulle sådant kunna få ske, men äfven häri finner jag en svag tröst, ty om äfven några detaljer förbättras, kvarstår dock det orätta i grundprinciperna.

Det är sagdt, att vi skola göra rättvisa. Ja väl! Jag älskar att göra det så vidt jag kan, och vill i alla afseenden befrämja rättvisan. Men då frågar jag: hvar finnes denna rättvisa, som man nu påstår sig vilja åstadkomma och som man vill befrämja genom det framlagda förslaget? Jag erkänner och förstår — och det står äfven i protokollet för min räkning — att man kan taga bort en skatt, en utlaga, ett onus och förvandla det till ett statsbestyr; men att taga bort det på det sätt, att en klass, som har detta onus sig ålagdt, skall slippa det, men andra deremot, icke därför att de äro svenske medborgare, utan därför att de råka finnas inom ett visst distrikt, i stället skola få det sig ålagdt, det kan icke vara rättvist, ty då har jag ju blott flyttat orättvisan öfver från ett håll till ett annat.

Man har äfven sagt, att det icke vore någon fara i att låta landstingen syssla i denna sak, d. v. s. att låta dem bestämma entreprenadbidragens belopp. Hvad detta beträffar, så har jag redan i mitt föregående anförande antydt skälen, hvarför jag trodde, att det i denna fråga icke vore så lämpligt att lägga ett sådant åliggande på landstingen. Detta anförande finnes upptaget i protokollet, och de,

som der läst det, känna mina skäl och de, som det icke gjort, kunna hafva tillfälle att när som helst göra det, så att dessa skäl behöfva icke af mig här åter utläggas.

Man har äfven velat göra detta till en politisk fråga, men härom behöfver jag icke mycket yttra mig, då denna sak redan blifvit af en talare utförligt afhandlad; och jag anser för min del, att Första Kammaren gör rättast, om Kammaren behandlar hvarje sak för sig efter det värde den har, och nu särskildt i afseende på skjutsfrågan, som icke kan hänföras till de politiska frågorna, icke bekymrar sig om, i fall andra vilja tillägga den en sådan betydelse och söka göra troligt, att om vi icke i denna fråga foga oss efter hvad andre riksdagsmän kunna önska, så skola vi få sådant umgälla genom att andra af oss såsom nödiga ansedda åtgärder afslås.

Blifver detta grunden för ärendenas afgörande, att personliga missnöjen, icke sakernas vikt och angelägenhet för landet, skola bestämma Riksdagens beslut, då befarar jag att Riksdagens åtgärder till en stor del förtjena att falla, och må de då äfven falla.

Jag måste för min del yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: Det är något vanskligt för mig att uppträda i en fråga, som har till motståndare män, hvilka hafva den fördelen framför mig, att de ega ordets makt och Kammarens öra, men detta kan likväl icke afhålla mig från att yttra några ord i denna fråga.

Jag har dessutom en viss skyldighet dertill, då jag nära nog under en hel mansålder deltagit i behandlingen af frågor rörande skjutsväsendet.

Redan under min första tjenstetid tjenstgjorde jag nemligen i Civildepartementet, då för beredande af lättnad åt de samhällsklasser, på hvilka skjutsbördan hvilat, författningen om skjutsentreprenader utfärdades genom den vördade veterans åtgärd, som finnes här i Kammaren. Sedan dess hafva tretiofyra år förflutit, och jag frågar: är det väl nu för tidigt att taga ett ytterligare steg i samma ändamål.

Jag har sedan deltagit i behandling af skjutsfrågan såsom komitéledamot, såsom landshöfding, såsom ledamot af statsrådet och såsom representant, och allt ifrån första början hafva mina åsikter i denna fråga varit de samma, som de nu äro.

Det smärtar mig djupt att nu i spetsen för motståndet finna den högt aktade man, här bakom mig, vid hvars sida jag under framfarna tider räknat det för en heder att få kämpa för rättvisa och billiga reformer.

Jag tror att, om man, såsom jag gör, skiljer denna fråga från alla andra och betraktar den helt och hållet som en sak för sig, så skall man finna, att de, som nu icke vilja gifva sitt bifall till Kongl. Maj:ts förslag, se frågan från en oriktig synpunkt. Här är icke fråga om att ordna skjutsväsendet på ett fullt ändamålsenligt sätt, utan det gäller hufvudsakligen att aflyfta denna börda från jordbruket.

Man har mycket klandrat, att det förslag, som nu är framlagdt, i sina detaljer innehåller ett tillbakagående. Jag vågar likväl påstå

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

motsatsen och särskildt vill jag i detta afseende påpeka *en* omständighet. Man har nemligen sagt, att genom de bestämmelser, som innehållas i 9 §, samfärdseln skulle försvåras; men härvid tyckes man icke hafva riktig kännedom om, huru lagstiftningen för närvarande är i detta afseende. Jag vill då erinra, att det nu är lemnadt åt vederbörande länsstyrelser att bestämma det antal hästar, som inom kortare eller längre tid bör vara att tillgå, och slutligen det hästantal, som i allmänhet vid de särskilda gästgivaregårdarne kan anses erforderligt.

Nu är det föreslaget att häri vidtaga den ändring, att i stadgan skall bestämmas det antal hästar, som inom viss tid skall tillhandahållas; och finnas hästar derutöfver vara behöffige, så skola de icke behöfva inställas för än efter tre timmar. Detta senare är en bestämmelse, som redan på flera håll existerat.

Det har, såsom nämndt, hittills varit lemnadt åt länsstyrelserna att bestämma tiden, inom hvilken hästar skola framskaffas, men detta har varit tillämpadt mycket olika i olika delar af landet: i några län har det härom varit så stränga bestämmelser, att de uppjagat entreprenadbidragen till oerhördt höga belopp och på många ställen omöjliggjort entreprenader, i andra län åter har man gått i den riktning, som det föreliggande förslaget afser, eller så, att entreprenader lätt kunnat på billiga vilkor åstadkommas.

Det är, såsom redan är nämndt, i *en* omständighet, som det föreliggande förslaget har stora företräden framför den nu gällande stadgan. Då nemligen Kongl. cirkuläret den 11 December 1857 bestämmer, att det icke är Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i något fall tillåtet att föreskrifva hästars tillhandahållande inom kortare tid än en timme till större antal, än som motsvarar medeltalet af hästar, som under föregående året dagligen i medeltal vid stationen utgått, hvilket medeltal för närvarande i allmänhet icke utgör mer än *en* häst, så medgifves nu i detta förslag vid skjutsanstalter belägna vid mera befarna vägar: två hästar inom en half timme och fyra inom en och en half timme efter anfordran, samt vid mindre befarna vägar: två hästar inom en timme och fyra inom två timmar efter anfordran, och för öfrigt eger Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att bestämma hästantalet efter det behof, som kan erfordras.

Jag bör icke upptaga Kammarens tid, ehuru jag ännu skulle kunna hafva mycket att säga i denna fråga, men jag kan emellertid icke underlåta att något fästa mig vid det yttrandet, att frågan skulle hafva något att göra med de adliga privilegierna. Skulle det ega någon grund, så har man hittills gjort många lagbrott. Då det till exempel i Skåne gjorts vägförbättringar genom makadamisering, så har man medgifvit, att en afgift fått upptagas af alla, som befara dessa vägar. Likaså har det på många ställen skett vid brobyggnader som öfverstigit kommuners förmåga att ensamt bekosta. Från erläggande af afgift för befarande af dessa vägar och broar äro kungliga och furstliga personer befriade, men jag har icke hört ifrågasättas, att säteriegare skulle på grund af privilegier vara befriade från att betala sådana afgifter. Det var vidare en anmärkning af

Herr Fröman, som också torde erfordra ett ytterligare besvarande. Han sade nemligen, att det skulle kränka tredje mans rätt, om någon förändring framdeles skulle af Kongl. Maj:t bestämmas i afseende på de villkor för entreprenad, som här äro upptagna; men något sådant kan så mycket mindre komma i fråga, som förändringar hittills ofta egt rum i afseende på entreprenadvilkoren, men då alltid med förbehåll, att redan ingångna entreprenadkontrakt *icke* skulle i sådant afseende beröras.

Då Första Kammaren alltid varit rättvisans och billighetens bundsförvandt, så är jag öfvertygad, att ett vädjande till Kammarens rättskänsla icke heller i detta fall skall vara förgäfvets, och jag anhåller därför, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr Rylander: Innan jag yttrar något i denna fråga, vill jag lemna den upplysningen, att jag icke eger några hemman som äro skjutsskyldiga. Jag är således icke i ringaste mån berörd af eget intresse i denna fråga, men skjutsningsbördan är ett så gammalt betryck, att det nu icke synes vara en enda dag för tidigt att aflyfta den från jorden.

Jag har här hört uttalas den åsigten, att det icke vore riktigt och rätt att landstingen fått det åliggandet att yttra sig i denna fråga. För min del får jag säga att jag tror, att det *bästa* som finnes i det föreliggande förslaget, är just *det stadgandet*, att landstingen skola bestämma entreprenadbidragens belopp, ty Herrarne skola veta att, då det kostar deras eget skinn, så skola de nog vaka öfver, att staten icke uppskörtas. Skulle kostnaden ensamt bestridas af staten, då blefve den nog mycket betungande, men då bidrag nu skola utgå såväl från landstingen som från staten, så är jag öfvertygad om, att landstingen skola vaka öfver att entreprenadbidragen icke blifva för höga.

Då jag nu hyser denna förhoppning men icke vill lemna några skarpa tillmälen till personer, som jag här hört yttra sig i en anda, som jag icke kan för min del godkänna, så slutar jag med att blott tillstyrka bifall till den nu föredragna punkten, och jag tror, att det skulle vara Första Kammaren värdigt att fatta ett sådant beslut.

Herr Hallenborg: Då de åsigter, hvilka jag hyser i denna fråga, af flere föregående talare blifvit uttalade, skulle jag visserligen kunnat afstå från ordet och inskränka mig till den åtgärden att afgifva min voteringsedel; men då i denna brännande fråga Kammarens ledamöter stå emot hvarandra i två temligen jemnstarka grupper, så vill icke heller jag undandraga mig att här uttala mitt votum, och jag ber därför blott att få i protokollet antecknadt, att jag förenar mig med dem, som yrka bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade trott, då jag i dag kom upp i Kammaren, att diskussionen skulle blifva mycket kort, och orätt kan det väl vara af den, som flere gånger förut yttrat sig i denna fråga, att åter begära ordet; och jag skulle må hända icke heller gjort det,

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

*Förändrad
regering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

om icke några särskilda omständigheter, som af flere talare påpekats, dertill tvungit mig. Först är det då ett yttrande af en talare på stockholmsbänken, Herr Wallenberg, vid hvilket jag särskildt fäst mig.

Såsom riksdagsman rör frågan naturligen honom lika mycket som mig, men såsom representant för Stockholm kan väl denna fråga icke så mycket inverka på honom; och jag kan för min del icke tro, att han är mera mån än Regeringen att skydda den mindre bemedlade befolkningens rätt och intressen. Han yttrade, att det vore en rättvisa, som förhölle sig såsom 1 till 28. Ja! skulle det så förhålla sig, då blefve det ju en vida större rättvisa än nu, då förhållandet är som 1 till 14,000. Är den rättvisan bättre än hvad Utskottet och Regeringen här föreslagit, så må den åsigten stå för hans räkning.

Vidare har en talare, nemligen Herr vice Talmannen, eget nog dragit fram många omständigheter i denna fråga, som jag för min del icke kan finna hafva något sammanhang dermed, och oakadt vissa dagliga organ mycket ordat om det föreliggande förslaget orättvisor, så tror jag dock icke, att dessa dagliga organ kommendera och befalla öfver hela landets befolkning, ty ser man på den publik, som läser dem, så är den kanske ganska inskränkt i förhållande till den, som icke läser dem.

Skall man vidare se på rättvisan i saken, så säger man, att staten skall öfvertaga allt sammans, ty då blefve det rättvist i alla afseenden, men äfven då tror jag för min del, att stora orättvisor skulle uppstå.

Har man öfverenskommit, att staten bör träda mellan, för att aflyfta detta onus, så tror jag, att man valt den bästa vägen genom att göra landstingen intresserade i saken.

En talare har beklagat sig öfver att en annan talare begagnat giftiga vapen; men jag hemställer, om icke de vapen, som denne talare begagnat i sin reservation, kunna anses såsom giftiga mot en stor del af Sveriges landtbefolkning. Jag skulle för min del vilja säga, att jag anser dessa vapen icke blott giftiga utan till och med icke fullt hederliga.

Jag vill sluta med att yrka bifall till Utskottets förslag och gör det genom att citera de ord, som Herr vice Talmannen begagnat, men jag gör det på det sättet, att jag hoppas "att denna Kammare, som representerar den högre intelligensen och det högre förståndet" skall bifalla och icke afslå det föreliggande förslaget, ty att afslå det kan troligen icke bevisa något högre förstånd och högre intelligens.

Herr Gahn: Man synes under denna diskussion hafva antagit såsom ett axiom, att alla egare af skjutsningsskyldig jordegendom skulle komma att tillskyndas lindring i detta onus om den nu ifrågasvarande lagen antages — detta antagande finner jag emellertid riktigt och vill med några fakta bevisa detta — komiterade hafva visserligen genom sina uppgifter visat att totalsumman af de skjutsningsbidrag, som nu utgå från sådan jordegendom, bör komma att förminskas, då en del af kostnaderna öfverflyttas på andra beskattningsföremål och på staten, men deraf följer alldeles icke att hvar och en

kommer att åtnjuta lindring; ty totalsumman kan ganska väl minskas, men kostnaderna i alla fall ökas för vissa orter och vissa egendomar.

Jag kan ej heller finna att emellan den skjutsningsskyldiga jorden förefinnes någon sådan solidaritet, att frågan bör så summariskt behandlas, utan att man vid denna likasom i allmänhet vid all ekonomisk lagstiftning bör något närmare undersöka huru lagens tillämpning kommer att slå sig ut i speciella fall och för särskilda orter eller egendomar.

För den skull har jag nu förskaffat mig nödiga uppgifter från 3:ne egendomar i södra Dalarne, hvars alla hemman äro skjutsnings-skyldiga och indelade till skjuts vid samma gästgifvaregård.

Då det emellertid torde upptaga för lång tid att nu meddela alla detaljsiffror, inskränker jag mig till hufvudsummorna.

Den 1877 utgående bevillningen från dessa egendomar utgjorde:	
för jordbruksfastighet	244,38 kronor
för annan fastighet	76,65 ”
för kapital och arbete (industri)	379,49 ”
för löntagare och arbetare	426,60 ”
samt i skjutsentreprenadbidrag	140,66 ”

Med tillämpning af den föreslagna lagen skulle skjutsningsbidraget från samma egendomar blifvit:

för jordbruksfastighet à 62 öre på bevillnings krona ..	151,51 kronor
för annan fastighet	23,76 ”
för industri	117,64 ”
och af löntagare och arbetare	132,25 ”

Summa 425,16 kronor.

Således ensamt för den skjutsningsskyldiga jordegendomen mera än nu utgår, samt dess tjenare och arbetare nära nog lika mycket som hela kostnaden för närvarande, och dessutom ett betydligt tillskott för de öfriga beskattningsföremålen.

Jag frågar nu: hvad hafva dessa egendomar för gagn af reformen, och hvar finnes den beprisdade lindringen för deras skjutsningsbesvär?

Jag är visserligen nu icke försedd med handlingar för att kunna bevisa att förhållandet blir enahanda för alla egendomar i denna ort, men då de alla tillhöra samma skjutslag, och taxeringsvärdena på den enhet, hvarefter entreprenadbidragen utgå, antagligen äro någorlunda lika, skulle jag tro att så inträffar. Då nu härtill kommer att denna kommun och en stor del af dessa jordegare gjort stora uppoffringar för åstadkommande af den enskilda jernvägen Krylbo—Borlänge, hvaregenom kostnaderna för skjutsen i denna ort antagligen komma att betydligt nedsättas, om icke att helt och hållet försvinna, torde vara bevisadt, att lindringen för denna ort blir ingen, utan tungan tvärtom förökad, och att dessa jordegare genom reformen få en ökad beskattning till fördel för jordegare i andra orter.

Nu känner man hvad detta åldiggande kostar och har genom stora uppoffringar försäkrat sig om dess successiva förminskning, hvaremot man efter den nya lagen icke kan beräkna kostnaden och har all anledning befara, att den efter hand skall komma att ökas.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.*
(Forts.)

För en sådan reform hafva dessa skjutsningsskyldige allt skäl att betacka sig, och jag kan ej heller medgifva att den reform, som medför sådana resultat, är fotad på rättvisa eller billighet.

Väl vet jag, att resultatet skall blifva helt annorlunda på andra och kanske på de flesta orter, och hvad mig sjelf beträffar, kan jag i förbigående nämna, att jag för min egen egendom i Örebro län utan tvifvel får kostnaderna för skjutsen något förminskade, ehuru de för närvarande äro högst ringa, men då det är fråga om rättvisa får man ej trösta sig med att den tillskyndas flertalet, utan den måste tillkomma alla, mot hvilka man påstår sig vara skyldig öfva rättvisa.

Men låtom oss nu äfven antaga att förslaget vore rättvist och billigt med hänsyn till jordbrukarne, så torde dock vara skäl undersöka, huru förhållandet blir för andra samhällsklasser, hvarvid jag i främsta rummet tänker på den mindre bemedlade arbetsklassen, hvilken icke lär hafva några egna målsmän och i allmänhet föga tillfälle att bevaka sina intressen i dylika frågor. Efter förslaget skulle en vanlig daglönare i flera af de norra länen komma att betala värdet af ett eller ett par dagsverken i skjutsningsbidrag.

Är det rättvist, är det billigt, ja, är det klokt, att från denne arbetare, hvilken vanligen behöfver hela sin dagaflöning till sin och de sinas knappa utkomst och tarfliga föda, undanrycka en hel dags förtjenst för att bereda förmöget folk tillfälle att beqvämt färdas omkring med skjuts i alla riktningar af landet, under det han sjelf kanske icke har råd att förskaffa sig ett par hela skor till de fotresor han måste företaga för att förskaffa sig arbetsförtjenst? Jag har här i min hand en hel packe debetsedlar för sådant folk, som måste arbeta strängt hvarje dag af året, för att kunna försörja sig, och de skola nödgas afstå en dags föda, om denna orimliga lag blir antagen.

Vår arbetarebefolkning har hittills med tålmod fördragit de för dem redan förut rätt dryga kommunalskatterna och utan knot sett dem år från år förökas, emedan sådant i de flesta fall skett för sådana anstalter, som de lätt insett vara behöfliga och äfven för sig nyttiga, såsom för sjukvård, skolväsende och fattigförsörjning, men kan man tro att de med samma tålmodighet skola finna sina utlagor förökade under rubriken "skjutsbidrag".

Beloppet må visserligen i många orter blifva en obetydlighet, men på andra orter blir det, som jag visat, högst betungande — men stort eller litet, skall skattebidraget alltid komma att för dem synas orättvist, obilligt och — förhatligt.

Den besutna allmogen skall nog komma att jubla öfver reformen, och detta må vara angenämt för förslagens försvarare, men jag tror att man äfven bör lyssna till andra samhällsklassers röst och i närvarande tid ej helt och hållet slå döförat till för de missljud, som kunna höras från den klass jag nu omnämnt.

Jordbrukarens anspråk på lindring i skjutsningstungan är i många fall berättigad, och jag erkänner och har länge erkänt detta, hvarför en reform är behöflig, men den bör icke ske på sådant sätt, att den framkallar berättigadt missnöje från andra stora samhällsklasser och

medför skadliga följder i samhället, hvilket efter min öfvertygelse måste blifva följden af denna lag.

Jag öfvergår nu till den del af förslaget som afser landstingens inblandning i saken, hvilken synbarligen tillkommit för att vinna en motvigt emot kostnadernas oskäligena stegring. För min del tror jag icke, att detta mål vinnes, och vill söka bevisa detta genom att i korthet beskrifva, huru ärendet antagligen kommer att behandlas vid landstingen.

Landstingsmännen få sig förelagd en uppsats på alla de inom länet gjorda entreprenadanbud, med åliggande att, innan de åtskiljas, pröfva, antaga eller förkasta dem. Det är till och med förutsatt, att de skola fatta sina beslut så snart, att Konungens Befallningshafvande äfven kan hinna pröfva deras beslut innan landstinget upplöses — således en ganska knapp tid. Naturligtvis kunna ganska få af landstingsmännen, synnerligast i de större länen, hafva sådan reda på de många omständigheter som vid de särskilda skjutsstationerna måste inverka på entreprenadanbud, att de kunna bilda sig någon på verklig sakkänedom grundad öfvertygelse, om beloppen äro för höga, och om lägre anbud verkligen skola kunna erhållas. Landstingsmannen från den ort som är i fråga måste antagas bäst känna till förhållandet. Han har kanske sjelf varit tillstädes vid auktionen och kan intyga att lägre anbud icke kan erhållas, samt att ett afslag måste medföra den påföljd, att skjutslaget åter måste utgöra den förhatliga håll- eller reservskjutsen. Möjligen är han också sjelf delegare i skjutslaget och på det högsta intresserad af att anbudet godkännes, samt kanske just för sakens genomdrifvande vald till landstingsman; — men detta får ej förutsättas. Han anför goda skäl för sitt påstående, och hvilken kan vederlägga dessa? Tiden medgifver ej att från andra håll förskaffa sig upplysningar. Beloppet förefaller visserligen stort, men det fördelas på så många. Staten betalar hälften, och nog kan man finna utvägar att upptaxera den rörliga förmögenheten så att utgiften ej blir så dryg för kommittenterne. Hvem vill utsätta sig för den våldshandlingen att tvinga en hel ort tillbaka till den gamla skjutsen, och för öfrigt har man kanske sitt eget skjutslag att plädera för och vill ej framkalla opposition. Summan blir godkänd, och så undan för undan med allesammans.

Så kommer troligen den der motvigten hos landstinget att se ut. Men, säger man, dermed är ju icke saken slut. Konungens Befallningshafvande skall ju ytterligare pröfva saken, och han kan väl tillse att beloppen hållas inom tillbörliga gränser. Ja! Visserligen hyser jag det största förtroende till landshöfdingarnes handlingskraft och goda vilja att hushålla med statens medel, men i detta fall tror jag att de kunna föga eller intet uträtta. Lagen gifver dem ingen anvisning om hvad som kan anses för mycket, och icke kunna de behandla frågan helt och hållet efter godtycke. För ett afslag måste de därför kunna åberopa något skäl, och detta kan ej vara annat än att lägre anbud kan erhållas. Men för att kunna påstå detta, måste man noga känna förhållandena i den orten — och är det antagligt att landshöfdingarne alla skola göra det. Det är ju förutsatt att landstinget skall kunna

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsärendet.
(Forts.)*

bedöma saken med full sakkännedom, och att det egna intresset der skall vara mycket verksamt till summornas nedtryckande. Är det då troligt att Konungens Befallningshafvande skulle kunna finna giltig anledning att afslå landstingets beslut och tvinga skjutslaget till naturaskjutsning, blott därför att han tycker att statens medel för hårdt anlitas? Jag tror detta icke. Summorna, huru höga de än må vara, komma nog i regeln att godkännas, och hela denna apparat till motvigt att visa sig illusorisk.

Staten blir uppskörtad och skjutsanordningen vida dyrare än behöfligt vore. Helt annat är förhållandet med den motvigt som finnes hos de särskilda skjutslagen. Den är verklig, och der kan det nära liggande egna intresset utöfva ett verksamt tryck till summornas ned sättande, hvilket ock af erfarenheten mångenstädes bestyrkes.

Vida bättre än att nu inlåta sig på experiment med en ny apparat, som efter all anledning skall misslyckas, hade det därför efter mitt förmenande varit, att intilldess skjutsen kan regleras såsom ett statsbestyr, låta det fortgå som hittills, med statsbidrag, der den visar sig verkligt tryckande. Det statsbidrag, som för denna lättnad vore behöfligt, skulle säkerligen vida understiga den summa som erfordras efter detta förslag.

Slutligen vill jag med anledning af en af en föregående talare meddelad uppgift på den oerhörda skiljaktighet som nu förefinnes emellan entreprenadbidragen från särskilda hemman, erinra om, att detta alldeles icke utgör något bevis på den olika tunga som drabbar jordbrukaren, med mindre än att man på samma gång får veta dessa hemmans olika storlek och värden; ty som bekant är, utgör hemmantalet icke någon mätare på storlek och värde. På somliga orter äro hemmanen i allmänhet mycket små och ej värda mera än 10 à 20,000 kronor, men variera för öfrigt med alla värden ända upp till 100,000-tals kronor, så att ett entreprenadbidrag af 10 kronor för det ena kan vara vida mera tryckande och obilligt än det mångdubbla beloppet för ett annat. Att den omnämnda summan af 2 à 3,000 kronor per hemman i skjutsbidrag icke kan beröra hemman i vanlig bemärkelse, eller af det medelvärde man vanligen tänker sig ett hemman, är väl uppenbart, ty en sådan tunga skulle väl långt för detta ruinerat dess egare och bringat hemmanet i ödesmål. Dessa summor gälla uppenbarligen hemman af flera hundra tusen kronors värde, och kanske fördelade på ett och annat hundratal af åboar. Jag tror mig också speciellt känna att en af dessa summor utgår från ett så kalladt hemman, som, lågt räknadt, är värdt 300,000 kronor och bebos af cirka 100 åboar på sjelfständiga hemmansdelar. Dessa stora siffror reduceras således till sin betydelse högst betydligt, om man gör sig reda för förhållandet. Besväret är nog ojemnt fördeladt, men så oerhördt som man velat påstå är det alls icke.

Mången, som nu beslutat sig för att rösta för detta förslag, torde göra det i den förhoppning, att en gång för alla få slut på denna så länge på dagordningen stående och så mycket agiterade "skjutsfrågan", och jag kan ej undra derpå, men jag befarar dock att de härvidlag bedraga sig storligen, ty enligt min fulla öfvertygelse blir den långt

ifrån löst, utan tvärtom införd uti ett vida sämre stadium än tillföre, samt kommer därför att snart återkomma. Missnöjet skall blifva vida högljuddare, och behovet af förändring vida mera trängande än någonsin.

Jag har vid ett föregående tillfälle påpekat den verkan lands- tingsen blandning sannolikt kommer att medföra på deras samman- sättning och dettas inflytande på desamma såsom valkorporationer till Riksdagen, och vill därför nu ej yttra något vidare härom.

Då jag sålunda, på dessa och de af andra talare mot förslaget anförda skäl, finner det icke medföra rättvisa, obilligt betunga den mindre bemedlade arbetsklassen, icke innehålla nödiga garantier mot statsverkets oskäligen betungande, icke underlätta samfärdseln samt icke för någon längre tid kunna komma att ega bestånd, måste jag förena mig med dem som yrkat afslag på nu föredragna paragraf, hvilket jag dock gör i den förhoppning, att den utredning och behandling, frågan nu fått, måtte föranleda till framläggandet af ett nytt förslag, som kan på ett lyckligare sätt lösa frågan.

Herr Holmberg: Då jag vid en föregående diskussion om § 22 hade tillfälle att yttra mig jemväl om denna §, skulle jag nu ej be- gärt ordet, om ej en högt aktad talare å stockholmsbänken såsom en hufvudsaklig grund för förkastelse af hela det förevarande förslaget framhållit det förmenande, att deri vore så illa ordnad med tillgången på skjuts vid rikets skjutsanstalter, att, om förslaget blefve godkänt, det gynsammaste befordringssättet skulle blifva att taga renseln på ryggen och, så godt man kunde, vandra sin väg fram. Med afseende så väl å detta yttrande som äfven å det envisa förkättrande, för hvil- ket denna paragrafs stadganden varit så obehörigen utsatta, har jag ansett mig böra något närmare redogöra för desammas befogenhet.

Emot första momentet af denna § har anmärkts, att det skulle vara särdeles olämpligt att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande fått sig ålagdt att till vissa siffror bestämma antalet af de hästar, som vid de särskilda gästgifverierna skola under hvarje dygn vara för de resande att tillgå. Det är dock att bemärka, hurusom icke allenast § 4 i 28 kap. Byggningsbalken och § 12 i Kongl. Gästgifveriorrdningen af 1734 utan äfven stadgandena om inrättande af hållskjuts och seder- mera reservskjuts samt de om skjutsentreprenaders åstadkommande utfärdade Kongl. cirkulär uttryckligen föreskrifva, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skola bestämma det antal hästar som vid hvarje särskild anstalt skall till resandes begagnande inom vissa utsatta tider förefinnas. I enlighet härmed är det ifrågavarande momentet af- fattadt; och då en hvar Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har lika oinskränkt rättighet som pligt att med ledning af föregående års erfa- renhet sätta hästantalet så högt, att det må i verkligheten motsvara det erforderliga, torde härutinnan ej mera kunna skäligen begäras.

Beträffande de anmärkingar, som gjorts mot andra momentets bestämmelser i afseende å tiden för hästars inställande, torde det för bedömande af dessa anmärkingars verkliga halt vara särdeles upp- lysande att i de vid skjutskomiténs betänkande fogade tabeller efterse,

Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)

huru många hästar, som i medeltal dagligen utgått från de särskilda skjutsanstalterna i riket, utgörande tillsammans 1559; och visar sig dervid, att under år 1875, i medeltal per dag räknadt:

vid	8 skjutsanstalter	ej utgått någon häst under hela året;
"	1039 "	eller mera än $\frac{2}{3}$ af hela antalet; ej utgått flere än en häst;
"	279 "	ej utgått flere än 2 hästar;
"	115 "	ej flere än 3 hästar;
"	51 "	ej flere än 4 hästar;
"	19 "	deraf 3 i stad, ej flere än 5 hästar;
"	24 "	deraf 5 i stad, ej flere än 6 "
"	12 "	deraf 2 i stad, ej flere än 7 "
"	7 "	deraf 2 i stad, ej flere än 8 "
"	3 "	deraf 2 i stad, ej flere än 10 "
"	2 "	i stad, ej flere än 11 à 13 hästar.

Om nu, såsom det förevarande förslaget afser, vid de på sin höjd till ett hundratal för hela riket uppgående skjutsanstalter, från hvilka någon skjuts under året antingen alldeles icke eller ock ytterst sällan utgått och hvilka således borde indragas, derest de ej kunde vara för en eller annan resa i tjensteärende tillfälligtvis erforderliga, väntningstiden bestämts till tre timmar efter anfordran, torde ej några afsevärda svårigheter vara att deraf befara, helst all väntan kan genom föregående beställning undvikas; likasom den ifrågavarande, i allt fall på så ytterligt få ställen erforderliga anordning, rätteligen bedömd, måste anses vara derutinnan välbetänkt, att den möjliggör besparing af betydliga entreprenadbidrag, som eljest skulle komma att utgå blott och bart för att få en entreprenör att åtaga sig skyldigheten att, såsom motsidans talare synas hafva det ordnadt, inom viss kortare tid efter anfordran hålla sig färdig till en skjutsning, som ytterst sällan och kanske knappt en gång om året komme att utgå.

Efter afräkning af berörde 100 skjutsanstalter återstå 947, från hvilka icke flere än en häst i medeltal per dag utgått och som med afseende derå antagligen skulle blifva af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansedde såsom skjutsanstalter vid mindre befarna vägar; och för dessa torde det väl vara fullt tillräckligt, att, såsom förslaget innehåller, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kan bestämman, att derstädes skola för resande vara att dagligen tillgå, dels inom en och dels inom två timmar efter anfordran minst fyra gånger så stort antal hästar, som motsvarar berörda medeltal per dag, samt derutöfver inom tre timmar efter anfordran det antal, som kan finnas erforderligt, helst den resande genom föregående beställning kan bereda sig tillgång på hästar genast vid sin ankomst.

I afseende vidare å de 488 skjutsanstalter, från hvilka 2 till 6 hästar i medeltal per dag utgått och som antagligen komme att anses såsom skjutsanstalter vid mera befarna vägar, torde det väl ock vara tillfyllest, att, såsom förslaget innehåller, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kan för dem bestämman, att der skola dels inom en half och dels inom halfannan timme efter anfordran för resande vara att tillgå vid 394 skjutsanstalter minst dubbelt och vid 94 skjutsanstalter minst

lika stort antal hästar, som det i medeltal per dag utgångna, samt derutöfver vid hvarje af dessa skjutsanstalter det antal hästar inom tre timmar efter anfordran, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande finner skäligt bestämma såsom vid anstalten erforderligt och i hvilket, enligt § 21 i förslaget, de hästar böra företrädesvis afräknas, som efter föregången beställning skola å utsatt tid tillhandahållas.

Af hela antalet skjutsanstalter återstå nu 7 skjutsanstalter i stad, från hvilka 7 till 13 hästar i medeltal per dag utgått, samt 17 skjutsanstalter på landet, från hvilka, med undantag af en enda som utgjort skjuts med 10 hästar, i medeltal per dag utgått 7 till 8 hästar. I afseende å dessa skjutsanstalter skulle det möjligen kunna synas vara mindre lämpligt att icke utom de hästar, hvilka skola tre timmar efter anfordran till det antal, som anses erforderligt, för resande tillhandahållas, äfven borde dels inom en half och dels inom halfannan timme efter anfordran vara att tillgå så stort hästantal, som motsvarar nyss berörda medeltal af per dag utgångna hästar; men denna betänklighet torde ej vara fullt befogad, då man lägger märke dertill, att af sist omnämnda 24 skjutsanstalter 14 äro belägna i städer samt vid eller i närheten af stationer å jernvägar, hvilkas anläggning redan är fullbordad eller ofördröjligen blifver det, 7 hafva daglig postgång och de 3 öfriga hafva postgång flera dagar i veckan. Vid sådant förhållande är ju gifvet, att skjutsbeställningar kunna i de flesta fall utan svårighet i god tid på förhand göras; och då dessa hästar skola afräknas på det hästantal, som skall tre timmar efter anfordran inställas, torde det böra anses antagligt, att merendels de sex hästar, som skola inom $\frac{1}{2}$ eller $1\frac{1}{2}$ timme efter anfordran vara att erhålla, komma att blifva till tjänst för öfrige resande, hvilka möjligen ej kunnat på förhand beställa hästar.

Beträffande stadgandet i tredje momentet, torde det, välvilligt bedömdt, innebära en afgjord förbättring i nuvarande förhållanden, att den resande tillförsäkrats rättighet att erhålla bättre åkdon än hittills; och denna förmån torde för resande i allmänhet vara af mera verkligt gagn, än att skjuts en eller annan halftimme tidigare efter anfordran inställes, helst den resande kan i senare fallet genom föregående skjutsbeställning undslippa all väntan, då han deremot i förra hänseendet under nuvarande förhållanden ej kan freda sig annorledes än genom medförande af eget åkdon, hvilket i de flesta fall kan vara ogörligt och i allt fall särdeles kostsamt. Men, besynnerligt nog har äfven detta stadgande klandrats; och man har velat häfda den skjutsandes rättighet att få begagna de nu vanliga åkdonen, å hvilka man hittills icke ens sträckt de lagliga anspråken så långt, att man för hjulåkdon ovilkorligen föreskrifvit fjedersäte, utan endast stadgat en högre betalning för sådan bekvämlighet, om den skjutsande finner för godt att dermed fägna den resande, hvars medhafvande resgods dock icke derigenom fredas från svår medfart.

Vida mera kunde vara att anföra till ådagaläggande deraf, att de som med så mycken skärpa i sitt klander föreburit, att nionde paragrafens bestämmelser skulle genom förmenta ytterliga inskränkningar i nu gällande stadganden uti ifrågavarande hänseenden komma att i

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

hög grad försvåra samfärdseln, antingen icke haft full reda på hvad som nu är lagligen stadgad i fråga om bestämmandet af det antal hästar, som vid de särskilda skjutanstalterna skola inom vissa tider tillhandahållas, eller ock alldeles missförstått de i berörda § förekommande bestämmelser; men jag anser mig i anseende till den långt framskridna tiden icke böra yttra mig vidlyftigare; yrkande emellertid bifall till den föredragna § 22.

Herr Mannerskantz: Jag skall söka att ställa mig Kammarens tydliga uppmaningar att ej förlänga diskussionen till efterrättelse; och jag skall göra detta så mycket hellre som jag hade ämnat att utan att yttra mig nedlägga min voteringssedel i rösturnan för afslag å den Kongl. propositionen. Men jag har funnit mig föranledd af hvad den förste talaren på östgötabänken för en stund sedan här yttrade, att öppet framträda och säga min tanke. Han framställde saken så, att denna fråga skulle hafva en annan och större betydelse än frågan i sig själf har, derföre att den skulle stå i sammanhang med eller hafva till följd någonting, som han antyde skulle nära förestå eller komma att framdeles hända, jag vet ej hvilket han menade, men som på nära förestående och kommande händelser på annat sätt än som skulle följa af bedömandet af sjelfva frågans beskaffenhet, eller det föredragna Kongl. förslagets mer eller mindre antagliga innehåll, borde inverka på och bestämma Kammarens handlingssätt och beslut vid detta tillfälle. Jag anser det såsom min pligt att vid hvarje särskild fråga följa min öfvertygelse om huru den fråga som är före till behandling bör afgöras och blott så vida låta den bero af någon annan fråga, som jag finner den dermed stå i ett bestämdt direkt samband, och jag tror, att det vid ett sådant tillfälle som detta är skäl att förfara på samma sätt och nu icke låta något för saken främmande inflytande få göra sig gällande.

Jag för min del har, så länge jag deltagit i representationens förhandlingar, alltid ansett, att det är, jag vill icke säga orättvist eller obilligt, utan orimligt och helt och hållet otidsenligt att man bibehåller sådana under helt andra förhållanden tillkomna bestämmelser, hvarengom den ene samhällsmedlemmen med tvångsbud ålägges att göra en personlig tjänst åt en annan. Detta är en personlig förnärmelse, som ligger icke deruti att man frivilligt åtager sig att förrätta en sådan tjänst, utan deruti att man tvingas till att hvad stund som helst vara eller göra sig färdig att på besvärligt och kostsam sätt tjena en annan. Jag har derföre alltid varit bland de främste att önska och påyrka att skjutsskyldighetens börda så fort ske kan måtte blifva aflyftad från de skjutsskyldige, som hittills haft att bära den. Men, ehuru jag står fast vid denna åsigt, kan jag dock på intet sätt finna det nu föredragna förslaget vara antagligt, både derföre, att det i många delar är olämpligt eller orätt och att det icke alls uppfyller det ändamål som det uppgifves åsyfta, eller att upphäfva det nu lagstadgade skjutningstvånget. Det har alltid varit min öfvertygelse, att detta icke skulle kunna ske på annat sätt än att den ifrågavarande skyldigheten att fortskaffa resande, så fort möjligt vore, öfverflyttades på staten och blifve

ett statsbestyr, och man har äfven länge i vårt land varit af den meningen, att det så skulle tillgå; men nu kommer man här med ett förslag, som hvarken aflyftar skjutsbördan eller öfverflyttar bestyret å staten ensam, utan föreskrifver, att det skall delas och blifva på en gång ett statens och ett kommunalt bestyr, samt ändå i sista hand kunna åläggas de förut skjutsskyldige. Jag skulle kunna förlika mig med ett förslag, enligt hvilket man ville göra samfärdselsn ombesörjande *endast* till ett kommunalbestyr, men då man nu vill göra denna angelägenhet på en gång till ett stats- och kommunalbestyr, måste detta leda till sådana förvecklingar och origtigheter, som också i stort antal i förslaget påträffas. Att detta betänkande kan sägas innebära ett aflyftande af skjutsskyldigheten från jorden, förstår jag icke heller huru någon med skäl kan påstå. Det uttalar icke på något enda ställe, att skyldigheten verkligen skall blifva aflyftad från jorden, utan det öfverlemnar blott åt landstingen att bestämma, om det på flera eller färre ställen och under någon kortare tid skall blifva så, eller om de vilja gå in på att betala hälften af den kostnad som fordras för att ställa skjutsen på entreprenad, men om landstingen icke vilja det, utan förkasta gjorda entreprenadanbud, så kommer skjutsskyldigheten att fortfarande hvilat på jorden, och det kommer sålunda dock i många fall att inträffa, att den icke blir aflyftad från jorden, utan att den personliga tjenstskyldighet, som med rätta fördömes, kommer att på många ställen fortfarande; ty sedan landstingen förklarar sig icke ingå på entreprenad, kommer skjutsskyldigheten att få utgöras in natura antingen der den förut utgjorts, eller dit den efter Konungens Befallningshafvandes godtfinnande förlägges, och detta kan jag icke finna vara det aflyftande, som man sträfvat efter, utan alldeles tvärtom. Derigenom sammanbinder man ock för framtiden så många förhållanden med hvarandra att det skall blifva svårt att en gång åter lösa dem, och hela frågans verkliga lösning på fullt ändamålsenligt och äfven för samfärdseln gagnande sätt skulle derigenom länge uppskjutas. Man kan ock göra sig den frågan: hvarföre har det nu föreslagits att landstingen skola hafva med saken att göra? Jo dertföre, säger man, att man derigenom skall söka att minska de annars allt för stora kostnaderna för staten, men man tager då i stället bort det starka intresse, som det gamla indelade skjutslaget haft uti att icke söka få entreprenaden införda, men dock minska kostnaden dertföre, så vidt möjligt, och detta vill man nu ersätta genom att framkalla ett mångenstädes kanske alldeles motsatt intresse. En representant från Dalarne yttrade häromdagen att större delen af detta län i afseende å skjutsväsendet hade alldeles olika intresse mot den andra delen och då skall ju följden deraf naturligen kunna blifva, att den delen, som har makten och som kanske icke vill lemna några bidrag till de högre entreprenaderna i den andra mindre delen, säger nej till alla entreprenadanbud dertföre, så att de då få skjutsa personligen inom den delen af länet. Äfven vet jag ej hvarföre fördelningen mellan staten och landstingen skall behöfva ske, ty då det är sagdt, att såväl det bidrag, som staten lemnar, som det, hvilket landstingen få lemna, skall utgå efter bevillningen, kan man ju lika så gerna summera ihop dessa

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

olika bidrag och genast fördela dem på hela samhället och alla dess medlemmar. Denna fördelning emellan staten och landstingen blir således onödig och kommer att icke blott förorsaka landstingen ett stort besvär utan äfven att förvrida hela denna institutions beskaffenhet. Hittills hafva landstingen skött sina saker ganska bra på den korta tid de varit samlade, och ganska enigt beslutat om de anslag som blifvit gjorda, derföre att de såsom afsedda att befrämja sjukvård och skolundervisning varit gagnande för alla, men skall man gifva dem någon slags skyldighet i detta nya afseende, då måste man gifva dem mycket längre tid än de hittills haft, ty de få icke blott att säga ja eller nej, utan de skola pröfva de särskilda förhållandena, och då detta kommer åter hvar femte, år, skall det blifva ett mycket ledsamt och svårt bestyr, och icke blir institutionen populärare, derföre att möjligen många stridiga ortintressen då komma att inom tinget uppträda emot hvarandra och att den kommer att framdeles skyldra på debetsedlarne en ny skattetitel med innehåll om bidrag till skjutsen. Känner jag rätt förhållandena i landet, så skall man alls icke mottaga en sådan åtgärd som den här föreslagna med tillfredsställelse utan, icke blott af icke jordegare, på ett alldeles motsatt sätt.

Inom representationen tyckes förslaget hafva vunnit understöd derför att det der blifvit en vana, eller hvad jag skall kalla det, att påyrka hvad man kallar fullkomlig rättvisa mot alla beskattningsskyldige, eller, som det menas vid detta tillfälle, att skjutsningsbördan skall påläggas eller fördelas å andra beskattningsföremål, än dem som förut burit den. Men vill man detta, så synes det mig vara en icke obillig fordran att man skall se till, att när man gör en ny fördelning emellan skatteföremålen, denna verkligen kommer att ske på rättvist och billigt sätt; och jag tror att de, som man nu på förut okänt sätt vill belasta, skola komma att säga, och kunna göra det med rätta, att man, innan många flera och mycket olika föremål skola mätas tillsammans, först måste tillse om icke i stället för det gamla ett nytt mått måste användas. Skall allt då mätas efter ett nytt mått, kan man väl med fullt fog begära, att man får detta mått fullt justeradt och riktigt, innan det blir begagnadt.

Jag får säga, och jag kommer att snart visa det, att det alldeles icke är derföre att jag skyr att utjemna gamla skatteförhållanden och fördela skatterna på annat sätt, som jag nu förkastar detta förslag, utan det är blott derföre att jag anser förslaget vara så beskaffadt, äfven i många af dess detaljer, att det efter min tanke icke bör antagas; nu hafva vi ock ett stort mål framför oss, och då man, för att vinna det, sammanbundit många stora frågor, som hvar för sig äro svåra att lösa, så vill jag dessutom icke nu låta förleda mig till att i en liten fråga, men som kan leda till stora både förvecklingar och omkostnader för staten, fatta ett förhastadt beslut, utan jag tror att man hellre kan vänta ett och annat år till dess saken kan lösas på mera fullständigt och ändamålsenligt sätt än som nu varit i fråga.

Jag får nu till sist för min del förklara, att både derföre att jag lifligt intresserar mig för att skjutsskyldigheten en gång måtte tagas bort från jorden och blifva reglerad såsom ett statsbestyr och derföre att

jag anser detta förslag lända till skada i stället för till nytta för en god samfärdsel inom landet, samt derjemte innehålla åtskilligt som, efter min uppfattning, icke bort kunna anses vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, jag finner mig icke kunna bifalla det, utan röstar jag emot detsamma.

*Förändrad
reglering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

Friherre Klinckowström: Den framskridna tiden gör att jag endast önskar med några få ord yttra mig i frågan. Jag har redan förra gången då frågan var före så vidlyftigt uttalat min mening och så länge derigenom tagit Herrarnes tid i anspråk, att jag nu kan fatta mig kort.

Jag skulle högeligen beklaga, om icke detta förslag af Kammaren antoges, och måhända skulle icke minst vara att beklaga den skjutsande allmänheten, som ännu skulle för en obestämd framtid tryckas af detta besvär. Jag vill här endast nämna att jag med gladt mod och full förtröstan till den lyckliga utgången lemnar min röst för detta förslag och jag motser en god framgång åt saken.

Herr Fröman: Då jag sist hade ordet, måtte mitt yttrande i anseende till aflägsenheten af min plats här i Kammaren, icke hafva blifvit rätt uppfattadt af Hans Excellens Herr Statsministern. Det var icke mitt yttrande eller min mening, att hela denna stadga skulle omskas i form af reglementariska föreskrifter för skjutsväsendet, utan jag tillät mig att framställa den åsigten, att det hade varit bättre, om en del, eller det, som kunnat få namn af reglementariska föreskrifter, afsöndrats och blifvit föremål för en särskild kungörelse, men deremot det som angick de öfriga frågorna, der skattebevillning kommer i fråga och der det var alldeles ostridigt att Riksdagen skulle medverka med Kongl. Maj:t, hade blifvit föremål för en annan förordning, som kunnat kallas: "förordning om grunderna för skjutsningsbesvärets utgörande och fördelningen af bidragen dertill" eller något dylikt. En annan talare har uppmanat mig att söka uppdraga den mycket omtalade gränsen mellan den civila och den ekonomiska lagstiftningsrätten, men detta är ett uppdrag, som jag icke vågar åtaga mig, af skäl som jag redan förut haft äran antyda.

Starka rop på proposition ljödo i Kammaren.

Herr Sundell: Om Herrarne hålla inne med ropen på proposition allenast i några minuter, skall jag sedermera visst icke hindra ärendets afgörande. Jag har nu velat yttra mig äfven därför, att då jag hade ordet i början af den långa diskussion, hvilken fördes då frågan till öfverläggning här förra gången förevar, jag förbehöll mig att få till ärendet återkomma. Jag gjorde då intet annat yrkande än om ogillande af nu åter föredragna 22 § i skjutsstadgeförslaget; och jag gör det icke heller i dag. Med andra ord: jag vill, att frågan nu faller, men jag hoppas och jag tror, att om Första Kammarens beslut varder sådant, frågan snart hit återkommer i vida bättre rustning än dess nuvarande. Med de stora och delvis förtjenstfulla för-

*Förändrad
regering af
skjutsväsendet.
(Forts.)*

arbeten, som äro af komitén gjorda och efter de diskussioner, som hållits i Riksdagens båda Kamrar, bör utarbetande af nytt författningsförslag i ämnet eller, rättare, nya författningsförslag, ungefärligen så uppställda som Herr Justitieombudsmannen förmält, i Kongl. Civildepartementet kunna tillvägbringas.

Saken kommer — jag är öfvertygad derom — att nu afgöras genom formlig omröstning; och jag röstar *mot* Kongl. Maj:ts regering och *mot* dess uttalade vilja, men icke *mot* denna regerings välförstådda, sanna intresse. Jag vill icke genom något mitt görande här i dag bidraga till uppkomsten af det stora och, efter mitt sätt att se, berättigade missnöje i landet, som efter all anledning skulle vållas af den 22:dra paragrafens antagande; jag vill icke höra dessa klagomål. — Låtom oss nu vid sakens afgörande icke glömma rättvisans fordringar; låtom oss med föreslagna reformers införande dröja, litet dröja till dessa fordringar kunna vardas åtminstone något så när uppfyllda, hvilket i den Kongl. propositionen icke skett. Detta är min tro, det är min innerliga öfvertygelse.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande §:n och dels afslag derå, framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades med talrika ja och nej i blandning; hvar uppå, och efter det propositionen på bifall till §:n förnyats och på enahanda sätt besvarats, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Många ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller 22 § i Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets förslag till stadga angående skjutsväsendet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås §:n.“

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—65.

Nej—59.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ e. m.

In fidem
O. Brakel.